

ITÄ-SUOMEN LUOVIEN ALOJEN KEHITTÄMISOHJELMA 6.2.2009

**Rinnakkaisstrategia Manner-Suomen ESR -ohjelman alaiselle luovan alan
kehittämisstrategialle**

1 JOHDANTO

1.1 Luovien alojen ja aluekehityksen yhteydet

1.2 Luovien alojen kasvu

1.3 Luovat kaupungit ja kulttuurivetoinen kehittämisspolitiikka

2 KANSALLISET STRATEGIAT

2.1 Luovien alojen yritystoiminnan kasvun ja kansainvälistymisen kehittämissohjelma (opm)

2.2 Luovien alojen yritystoiminnan kasvun ja kansainvälistymisen kehittämissohjelma (opm)

2.3 Luovien alojen yrittäjyyden kehittämissstrategia

3 ITÄ-SUOMI

3.1 KULTTUURI JA LUOVAT ALAT ITÄ-SUOMEN ALUEKEHITYKSESSÄ

3.2 ITÄ-SUOMEN MAAKUNTIEN OHJELMAT JA LINJAUKSET

- 3.3.1. Pohjois-Savo
- 3.3.2. Kainuu
- 3.3.3 Pohjois-Karjala
- 3.3.4. Etelä-Savo

3.3 ITÄ-SUOMI-OHJELMAN ESITTÄMÄSTÄ MAKROHANKKEESTA ITÄ-SUOMEN LUOVIEN ALOJEN STRATEGIAKSI

4 ITÄ-SUOMEN LUOVIEN ALOJEN KEHITTÄMISSOHJELMA

4.1 Itä-Suomen luovien alojen strateginen kehittäminen

4.2. Strategiset painopisteet ja tavoitteet

I Strateginen painopistealue: Osaamisen vahvistaminen

- Yrittäjyysosaamisen vahvistaminen ja kehittäminen
- Luovien alojen sisältöjen kehittämissohjelma
- Tuottaja- ja manageritaitojen lisääminen

II Strateginen painopistealue: Kasvu ja kansainvälistyminen

- Kansainvälistymisen ja vientiosaamisen vahvistaminen

III Strateginen painopistealue: Tuotekehitys ja kulttuurituotanto

- Luovan alan ja kulttuuri- ja elämyssidonnaisen palvelutoiminnan kehittäminen
 - Luovan talouden rahoitusmallien kehittäminen
-

- Luovan toimialan ja hyvinvointialan kehittäminen
- IV Strateginen painopistealue: Toimintaympäristön kehittäminen
- Luovan talouden infrastruktuurin ja jakeluteiden käyttöönotto kulttuuriteollisuudessa

5 LOPUKSI

6 LÄHTEET

1 JOHDANTO

Tämän kehittämisohjelman taustalla on Itä-Suomen maakuntajohtajien Itä-Suomi -ohjelmassa tehdyt linjaukset maakuntien valmisteluvastuista ja työnjaosta. Pohjois-Karjalan maakuntaliitolle ja Pohjois-Karjalan ammattikorkeakoululle annettiin valmisteluvastuu luovien alojen kehittämiseksi koko Itä-Suomen alueelle. Itä-Suomen maakunnat vastuuttivat Itä-Suomi -ohjelman luovien alojen makrohankkeen M2c-hankkeen Pohjois-Karjalan maakuntaliitolle. Valmisteluvastuuryhmät koottiin Itä-Suomen alueen toimijoista yhdessä maakuntaliittojen, lääninhallitusten ja muiden keskeisten toimijoiden kanssa. Itä-Suomen lääninhallituksen ja opetusministeriön kanssa sovittiin, että ohjelmatyöryhmän kokoonpano voidaan muodostaa luovan alan asiantuntijoista vahvistettuna maakuntaliittojen edustajilla.

Toteutunut valmisteluprosessi ei johtanut suoraan makrohankkeeseen, vaan sen tuloksena on tämä Itä-Suomen luovien alojen kehittämisohjelma. Sen sisällössä toteutuvat myös Itä-Suomi-ohjelman makrohankeaihion eri ideat. Keskeinen tekijä yhteiseen ohjelmaan päätymiselle on alan nopea kehittyminen alueella ja toistaiseksi vakiintuneiden yhteistyöverkostojen vähäisyys. Lisäksi ESR -ohjelman muodostaman strategisen kehyksen kautta on ollut mahdollista koota alan toimijoiden ja maakuntien aluekehitysviranomaisten yhdessä valmisteleva kehittämisohjelma.

Ajankohtaisuutta työryhmän työskentelyyn toi opetusministeriön valmisteleva ” **Luovien alojen yritystoiminnan kasvun ja kansainvälistymisen kehittämisohjelma**”. Opetusministeriön kulttuuriasiainneuvos Kirsi Kaunisharjun kanssa sovittiin, että Itä-Suomesta laaditaan erillinen ”luovien alojen kehittämisohjelma”. Ohjelma sovitetaan yhteen valtakunnallisten linjausten kanssa niin, että esitetyt linjaukset mahdollistavat valtakunnalliset yhteishankkeet yli rakennerahastorajojen ja samalla edesauttaa Itä-Suomen osallistumista valtakunnalliseen ”Luovien alojen kehittämisohjelmaan”.

Tämän kehittämisohjelman tavoitteena on kartoittaa kansallisen tason luovien toimialojen kehittämisohjelmat, strategiat ja Itä-Suomen alueen strategiat koskien luovaa toimialaa. Lisäksi tavoitteena on selvittää Itä-Suomessa valmistelussa olevat hankkeet ja niiden rajapinnat kansallisiin ja maakunnallisiin strategioihin. Tässä selvityksessä tunnistetaan keskeisimmät alueen luovien toimialojen kehittämisalueet, hahmotetaan yhteistä kehittämisstrategiaa ja ehdotetaan konkreettisia kehittämistoimenpiteitä.

Tämä Itä-Suomen luovien alojen kehittämisohjelma

- kokoaa suuralueen maakuntien aluekehitysstrategioista nousevat yhteiset kehittämistavoitteet ja – hankkeet ja linjaa sen maakuntaohjelmien valmistelua varten
- konkretisoi Itä-Suomi-ohjelman esittämän makrohanke-esityksen alueen ylimaakunnallisesta yhteistyöstä luovan alan kehittämisessä ja
- linkittää Itä-Suomen kehittämisteemat valtakunnallisen ESR -ohjelman Luovien alojen yrittäjyyden strategian toteuttamisen toisiinsa

Itä-Suomen luovien alojen työryhmän muodostivat seuraavat henkilöt:

Etelä-Savon edustajina tutkimusjohtaja Kimmo Kainulainen/ Mikkelin ammattikorkeakoulu ja maakuntasuunnittelija Heli Gynther / Etelä-Savon maakuntaliitto, sijaisena Hanna Makkula / Etelä-Savon maakuntaliitto. Pohjois-Savon edustajina pääsihteeri Eija Tanninen / Pohjois-Savon taidetoimikunta, maakuntasuunnittelija Aila Salminen / Pohjois-Savon liitto. Kainuun edustajina maakuntasihteeri Helena Aaltonen / Kainuun maakunta-kuntayhtymä ja koulutuspäällikkö Lasse Lyytikäinen / Kajaanin yliopistokeskus. Pohjois-Karjalan edustajina aluekehityspäällikkö Raimo Turunen / Pohjois-Karjalan maakuntaliitto ja kehittämisjohtaja Lasse Neuvonen / Pohjois-Karjalan ammattikorkeakoulu. Työryhmätyöskentelyyn osallistui myös Kuopion Muotoiluakatemia hankepäällikkö Raisa Leinonen ja Itä-Suomi -ohjelman ohjelmajohtaja Pentti Malinen. Työryhmän puheenjohtajana toimi kehittämisjohtaja Lasse Neuvonen ja sihteerinä projektikoordinaattori Marika Turkia Pohjois-Karjalan ammattikorkeakoulusta.

Itä-Suomen luovien alojen kehittämisohjelma muotoutui lopulliseen muotoonsa maakunnittaisten lausunto- ja kommenttikierrosten jälkeen. Saatujen palautteiden ja täydennysten jälkeen Itä-Suomen luovien alojen työryhmä kokoontui muokkaamaan ohjelmaa lopulliseen muotoonsa. Työryhmä toivoo, että ohjelmalla on aidosti strateginen merkitys Itä-Suomen luovien alojen kehittämisessä ja suuntaamisessa niin, että eri rahoittajat huomioivat sen maakuntaohjelmissa, muissa strategisissa asiakirjoissa, ja uusien rahoitusinstrumenttien kehittämisessä.

Tätä Itä-Suomen luovien alojen kehittämisohjelmaa toteuttamista tuetaan yhteisellä koordinointi-, arviointi- ja seurantahankkeella, joka toimii yhteistyö- ja verkostohankkeena valtakunnalliselle Luova Suomi -koordinointihankkeelle.

1.1 Luovien alojen ja aluekehityksen yhteydet

Luovaa toimialaa on tulkittu ja kuvattu eri käsittein: kulttuurituotanto, kulttuuriteollisuus ja luovat alat. Luovat alat on laaja määritelmä, jonka ytimeen sijoittuvat luovat taiteet ja sen reunoille ”kulttuuripitoisuudeltaan väljemmät” toimialat, joilla luovien toimialojen yritysten palveluja hyödynnetään. Aluekehitysstrategioissa luovat alat mielletään usein omaksi klusterikseen.

Suomessa opetusministeriö ja tilastokeskus laativat vuonna 2006 kulttuurin satelliittikirjanpitoa varten toimialaluokituksen, jonka voidaan katsoa olevan Suomen luovien toimialojen toimialaluettelo. Siihen sisältyvät kaikki kansainvälisessä luokituksessa mukana olevat luovat toimialat. Selvityksen tarkoituksena on kulttuurin kansantaloudellisen vaikuttavuuden tietoperustan vahvistaminen. Tässä kehittämissuunnitelmassa noudatetaan OPM:n luovien alojen ja TEM:n määritelmää luovista aloista.

Useissa viime vuosina ilmestyneissä strategioissa ja kehittämissuunnitelmissa luovuutta, luovaa taloutta ja luovien alojen yritystoimintaa on pidetty alueiden taloudellisen ja sosiaalisen kehityksen sekä kilpailukyvyn voimavarana. Luovan talouden strateginen painoarvo on kasvanut selvästi sekä kansainvälisesti tarkasteltuna että kansallisella tasolla. Luovuuden kokonaisvaltainen merkitys mainitaan mm. Lissabonin strategiassa.

Luovilla aloilla tai luovalla taloudella on moniulotteinen yhteys alueiden taloudelliseen kehitykseen. Aluetalouden näkökulmasta tarkastelun kohteina voivat olla suorat talousvaikutukset; työpaikkojen määrä, toimialojen BKT-osuudet, yritysten lukumäärä ja liikevaihto tai kulttuuriviennin volyymi. Tällöin luovien alojen on katsottu parantavan alueiden kilpailukykyä esimerkiksi taideammattien, animaation, muotoilun, mainonnan, käsityöalan, informaatio- ja mediateknologian sekä viestintäalan tuottamien palvelujen kautta. Toisaalta luovilla aloilla on abstraktimpi ja vaikeasti mitattavissa oleva yhteys alueiden innovaatioympäristöjen rakentumiseen, tuotantoverkoston organisoitumiseen sekä alueiden vetovoiman muodostumiseen. Nämä molemmat aluetaloudelliset ulottuvuudet tulisi olla mukana tarkastelussa, joka kuvaa kokonaisvaltaisesti luovien alojen strategista asemaa alueiden kehittämistyössä. Lisäksi ohjelmatyössä on otettava huomioon myös luovien alojen kulttuuriset ja sosiaaliset merkitykset alue- ja paikallistasolla.

Kulttuuriset sisällöt ja luovien alojen kehittäminen heijastuu paitsi taloudelliseen kehitykseen myös yksilöllisen ja alueellisen identiteetin kehitykseen. Henkilökohtaisena elämyksenä kulttuuri voi toimia luovuuden ja henkisen kasvun moottorina. Samalla se luo pohjaa eheän identiteetin rakentumiselle, ihmissuhteiden kehitykselle ja yhteisöllisen toimintakyvyn vahvistamiselle. Lisäksi kulttuurilla ja taiteilla on laajempia sosiaali- ja terveystaloudellisia merkityksiä, jotka liittyvät mm. syrjäytymisen ehkäisyyn sekä terveyden ja hyvinvoinnin edistämiseen. Näin ollen luovien alojen kehitys voidaan kytkeä kulttuuri-, elinkeino- sosiaali- ja terveystaloudelliseen, alueiden kilpailukyvyn vahvistamiseen sekä kokonaisvaltaiseen aluekehittämistyöhön.

1.2 Luovien alojen kasvu

Luovaa toimiala pidetään yleisesti yhtenä globaalina kasvualana. Kasvu liittyy ihmisten kulutustottumusten muutoksiin, teknologiseen kehitykseen, ihmisten elämishakuisuuden voimistumiseen sekä palveluammattien kasvuun. Luovien alojen kasvun taustalla ovat vapaa-ajan lisääntyminen, elintason nousu sekä arvojen ja elämäntapojen muutokset. Mitä vauraampi maa, sitä enemmän sen kansalaiset käyttävät rahaa kulttuuriin ja vapaa-aikaan. Osin digitalisoitumisesta johtuen kulttuurituotteiden ja -palveluiden määrä on kasvanut, samoin kilpailu kuluttajien huomiosta. Kysyntää on erityisesti elämyksellisille tuotteille, joiden arvo perustuu immateriaalisiin ominaisuuksiin. Palveluyhteiskunnassa yritysmaailma on siirtynyt tuotteiden ja palvelujen tarjoamisesta kokemusten tuotteistamiseen, mistä osoituksena on mm. Lapin elämysmatkailun piirteet.

Monissa puheenvuoroissa on ennakoitu, että inhimilliseen osaamispääomaan ja luovuuteen perustuva kulttuurituotannon kasvu on tulevaisuuden megatrendi globalisoituvilla markkinoilla, ja se tulee ylittämään taloudellisen merkityksensä osalta perinteisen aineellisen tuotannon osuuden. Luovien alojen kasvu on ollut viime vuosina monissa maissa keskimääräistä talouskasvua voimakkaampaa. Osuudet bruttokansantuotteesta vaihtelevat eri maissa arvioiden mukaan n. 5-9 prosentin välillä. Ennusteiden mukaan ala kasvaa maailman taloudessa 10 prosentin vuosivauhdilla. Maailmanlaajuisesti luovat alat kasvoivat vuosien 2001-2005 välillä 831 miljardista dollarista 1,3 biljoonaan dollariin. Unescon vuonna 2005 julkaiseman tutkimuksen mukaan kulttuurituotteiden kauppa kasvoi vuosien 1994-2002 välisenä aikana 38 miljardista dollarista 60 miljardiin dollariin. Suurinta tuotanto ja kulutus oli maissa, joissa tulotaso oli korkea. Esimerkiksi Iso-Britannia oli vuonna 2002 suurin kulttuurituotteiden tuottaja. Suurin kuluttaja oli USA. Iso-Britanniassa ala muodosti vuonna 2003 maan taloudesta 8 prosenttia. Vuonna 2004 luovat alat työllistivät 1,8 miljoonaa ihmistä. Tulevaisuudessa esimerkiksi Intia pyrkii kasvattamaan osuuttaan luovan teollisuuden aloilla esim. telekommunikaation kasvun kautta, elokuva- ja animaatiotuotannossa sekä kustannustoiminnassa. Myös Kiina on satsaamassa luovaan teollisuuteen.

Euroopan unionin alueella luovien alojen kasvu on ollut huomattavaa. Economy of Culture -raportin mukaan kulttuurin ja luovien alojen sektorin arvo oli vuonna 2003 Euroopan unionin alueella yli 650 miljardia euroa, mikä oli enemmän kuin autonvalmistusteollisuuden tai ICT -sektorin. Vuonna 2004 kulttuurin ja luovien alojen sektorilla työskenteli 5,8 miljoonaa ihmistä, mikä tarkoittaa 3,1 prosenttia koko työllisestä työvoimasta. Ala kasvoi 12,3 % enemmän kuin muu talous. Erityisenä kasvualana on pidetty turismin ympärille rakentunutta kulttuurista yritystoimintaa. Myös musiikkiteollisuuden, esittävän taiteen, kirjastojen, multimedian ja erilaisten on-line -palveluiden työllistävät vaikutukset on nähty Euroopan mittakaavassa huomattaviksi. Esimerkiksi sähköinen kauppa on tarjonnut luovan talouden toimijoille jatkuvasti uusia markkinoita ja työllistymisen mahdollisuuksia.

Maailman suurimmat luovan talouden yritykset ovat globaalisti toimivia jättiläisiä. Perinteisiä kulttuuriteollisuuden veturialoja ovat olleet elokuva, musiikki ja televisio, joihin on kytkeytynyt keskeisimmät ansaintalogiikat. Viime vuosina elämysten myyntiarsenaali on laajentunut osin digitalisoitumisen myötä. Suora digitaalinen kuluttajakauppa on laajentunut mm. musiikki-, elokuva ja tv-yhtiöissä. Alan innovaatiotoiminnassa kullakin alatoimialalla on omat haasteensa

(pelit, mobiilisisällöt, uusmedia, animaatio jne). Toisaalta haasteet liittyvät uuden teknologian soveltamiseen, toisaalta sisällön ja toimintamallien kohtaamiseen uusissa monialaisissa toimintaympäristöissä.

Luovan alan kasvu ei ole ollut kaiken kattavaa, vaan nimenomaan tietyt luoviksi aloiksi tai kulttuurialoiksi luokitellut alat ovat kansainvälisesti kasvaneet, kuten elokuva ja audiovisuaalinen tuotanto ja jakelu, musiikki ja tietokonepelit.

Myös Suomessa luovan alan kasvu on ollut vahvaa. Alan liikevaihto ja jalostusarvo kasvoivat vuosien 2000 ja 2005 välillä 15 %. Samaan aikaan elektroniikkateollisuuden jalostusarvo pieneni 7 % ja metsäteollisuuden 38 %. Selvitysten mukaan luovat alat ovat Suomessa parantaneet kilpailukykyä erityisesti animaation, muotoilun, mainonnan ja viestintäalan tuottamien palveluiden kautta.

Vuonna 2002 Suomessa toimi kulttuurin toimialoilla runsaat kuusi prosenttia kaikista yrityksistä. Lukuun on sisällytetty taiteeseen, taiteilijatoimintaan, joukkoviestintään, muotoiluun ja suunnitteluun, mainontaan sekä viihde-elektroniikkaan ja eräisiin vapaa-ajan palveluihin liittyvät toimialat. Samana vuonna kulttuurituotannon yritysten osuus kaikkien yritysten kokonaisliikevaihdosta oli 11,7 miljardia euroa eli 4,3 prosenttia. Luvuista puuttuu mm. peliala. Vuosittain julkaistavan kulttuuritilaston mukaan kulttuurin, joukkoviestinnän ja vapaa-ajan toimialojen yrityksiä oli vuonna 2004 yhteensä 14 517, henkilöstöä 62 937 ja liikevaihto oli 12,6 miljardia euroa. Kulttuuriyritykset ovat sekä henkilömäärältään että liikevaihdoltaan keskimääräistä pienempiä. Vuonna 2002 ne työllistivät keskimäärin 4,6 henkilöä (kaikki yritykset 5,8 %). On ennakoitu, että jatkossa monet perinteiset luovien alojen osa-alueet, kuten kuvataide, musiikki, tanssi ja teatteri tulevat kasvamaan entistä merkittävimmiten esimerkiksi matkailun ja hyvinvoinnin uusissa palvelutuotteissa ja -konsepteissa.

1.3 Luovat kaupungit ja kulttuurivetoisen kehittämisselitys

Yksittäisten yritysten ja työpaikkojen lisäksi luovia aloja on tarkasteltu kokonaisten kaupunkien tasolla. On havaittu, että luovien alojen kasvu heijastuu kokonaisvaltaisesti alueiden kehitykseen ja innovaatioympäristöjen rakentumiseen. Monissa eurooppalaisissa kaupungeissa on jo 1980-luvulta lähtien toteutettu mittavia kulttuurivetoisia uudistamisprosesseja, jotka ovat konkretisoituneet muun muassa suurten kulttuurilaitosten rakentamisena (Guggenheimin museo Bilbaossa, Lahden Sibelius-talo), vanhojen teollisuuskiinteistöjen uusiokäyttönä (erilaisina kulttuurikeskuksina; esim. Hämeenlinnan Verkatehdas, Ruhrin teollisuusalue Saksassa), kokonaisten kulttuurikortteleiden/kaupunginosien suunnitteluna (Temple Bar alue Dublinissa), kulttuurin kärkihankkeina sekä suurten kulttuurifestivaalien järjestämisenä (Pori Jazz). Suomesta ja ulkomailta löytyy runsaasti esimerkkejä projekteista, joissa kaupungit ovat käyttäneet erilaisia kulttuuriprojekteja strategisen kehittämisen ja imagojen kohentamisen välineinä. Kulttuuri on voinut olla kaupungeissa joko kaupunkien uudistamisprosessien kärkiteema tai kaupunkimarkkinoinnin yksi osa-alue.

Monissa eurooppalaisissa suurkaupungeissa kulttuuri ja luovat alat on nostettu strategisen

kehittämistyön osa-alueeksi yksityisen ja julkisen sektorin lisääntyvän yhteistyön avulla. Kehitys on ilmentänyt uutta ”yrittäjäkaupungin politiikkaa”, jonka seurauksena yksityinen sektori on saanut näkyvämmän ja aktiivisemmän roolin kaupunkien uudistamis-prosesseissa. Samalla kaupunkisuunnittelun sisältö on muuttunut yhä kulttuuriorientoituneemmaksi. Luovat alat ovat tulleet kokonaisvaltaisen elinkeinopolitiikan osa-alueeksi.

Vanhojen teollisuuskiinteistöjen (telakoiden, kaivosten, varastorakennusten, juna-asemien, suurten tehtaiden ja niin edelleen) uudelleenrakentaminen ja muuttaminen kulttuuri(perintö)kohteiksi on merkinnyt suurta muutosta esimerkiksi kiinteistöpolitiikassa. Kulttuurin lippulaivaprojekteissa taidegallerioiden, museoiden ja konserttitalojen kehittäminen, yksityiset sijoitukset ja pääomien houkuttelu ovat kietoutuneet toisiinsa. Samalla vähittäismyynti, vapaa-ajan toiminnot, liike-elämä, asuminen sekä kulttuuritoiminnot ovat muodostaneet toisiaan täydentäviä ja vahvistavia kokonaisuuksia. Luovien alojen kehittämiseen on panostettu kaupunkisuunnittelussa ja keskustojen elävöittämisessä, koska niiden katsottu paitsi muovaavan alueiden imagoja myös monipuolistavan kaupunkien taloudellista perustaa ja palvelurakennetta. Teollisen rakennemuutoksen ja teollisten työpaikkojen vähenemisen vastapainona kulttuuriteollisuus on nähty monissa kaupungeissa uutena korvaavana tuotannonalana.

2 KANSALLISET STRATEGIAT

2.1 Luovien alojen yritystoiminnan kasvun ja kansainvälistymisen kehittämisohjelma (opm)

Reaktionä edellisessä luvussa kuvattuun kehitykseen useat maat ja kaupungit ovat alkaneet politiikkatoimin edistämään luovien alojen yritystoimintaa ja kulttuuria. Suomessa tähän kehityskaareen liittyvät mm. opetusministeriön ja kauppa- ja teollisuusministeriön (nyk. työ- ja elinkeinoministeriö) varsin tuoreet hankkeet ja ohjelmaproessit. Niiden tavoitteina on ollut määrittellä Suomeen luovien alojen yritystoiminnan kehittämisen tavoitteet sekä strategia kulttuuriviennin edistämiseen. Lisäksi vuonna 2006 organisoidussa osaamiskeskusohjelmassa on mukana sisällöntuotantoon keskittyvä osaamisklusteri. Aluekehittämisestä vastanneen sisäasianministeriön johdolla toimivan aluekeskusohjelman piirissä on koottu ja kehitetty verkostomaista yhteistyötä eri kaupunkiseutujen kesken (Kaunisharju 2007: Luovan toimialan kehittäminen aluekeskusohjelmassa). Kuluvan EU-ohjelmakauden ESR -ohjelmiin on sisään rakennettu luovien alojen kehittämistä tukeva toimintalinja, jota parhaillaan hankkeistetaan.

Suomessa ja muissa Euroopan maissa pyritään luovien alojen yritysten kehittämistoimilla Lissabonin strategian mukaisesti vastaamaan yhteiskunnassa ja alan toimintaympäristössä, väestörakenteessa, taloudessa ja tuotannon rakenteissa meneillään oleviin muutoksiin. Suomen hallitusohjelman mukaan luovaa taloutta ja luovien alojen yrittäjyyttä vahvistetaan ja kulttuurin kansantaloudellista merkitystä lisätään edistämällä kulttuurivientiä ja -yrittäjyyttä.

Suomalaisten luovien alojen yrittäjien mahdollisuus hyödyntää globaaleja markkinoita edellyttää määrätietoista alan kehittämistoimia, kuten julkista panostusta yritysten

innovaatiotoimintaan, liiketoimintaosaamisen ja markkinoiden tuntemuksen sekä tehokkaiden yritystoimintaa ja vientiä tukevien rakenteiden vahvistamista sekä investointeja alalle pyrkivien ja alalla jo toimivien kasvuyritysten toimintaedellytysten parantamiseen. Luovuus ja erityisesti luovien alojen yritystoiminta on Suomessa keskeinen alueellisen kehittämisen voimavara. Työvoimaintensiiviset luovat alat ovat huomattavia työllistäjiä. Alojen työllistämisen kerrannaisvaikutukset ovat merkittäviä, koska luovien alojen teosten, tuotteiden ja palveluiden tuotanto- ja jakeluprosessit ovat pitkiä ja hyödyntävät muita toimialoja. Myös hallitusohjelmassa korostetaan alueiden kehittämisen roolia, jossa painopistealueita ovat mm. elinkeino- ja yritystoiminta, osaaminen ja työvoima.

Luoviin aloihin kuuluu muun muassa kulttuuri- ja elämyspalveluiden toimialoja, kuten muotoilu, graafisen alan toiminta, arkkitehtuuri, elokuva- ja tv-tuotanto sekä jakelu, digitaalinen sisältötuotanto, musiikin ja äänitteiden tuotanto, kirjojen tuotanto ja jakelu, esittävä taide, kuvataide sekä kulttuurin ohjelmalvelu- ja tapahtumatuotanto. Toiminta luovilla aloilla synnyttää teoksia, tekijänoikeuksia ja palveluja. Tärkeimpinä haasteina ovat luovien toimialojen tuotekehityksen ja innovaatioiden edistäminen, liiketoimintamahdollisuuksien tunnistaminen ja tehokas hyödyntäminen, yritystoiminnan aloittaminen, kasvuyrittäjyyden ja kansainvälistä läpimurtoa tavoittelevien yritysten toiminnan edistäminen sekä yhteistyöverkoston kehittäminen.

Nykyisin luovien alojen kehittämistoimia vaikeuttavat puutteellinen tietopohja alojen yritystoiminnasta ja erityisesti viennistä. Markkina- ja asiakastutkimuksia on tehty vähän. Kun kyseessä ovat immateriaaliset tuotteet, tekijänoikeuskysymykset korostuvat. Tekijänoikeuksiin perustuva talous lisääntyy globalisaation ja erityisesti teknologisen kehityksen myötä. Tämä kehitys asettaa luoville aloille tulevaisuudessa suuria liiketoimintaosaamiseen ja ansaintamahdollisuuksiin liittyviä haasteita.

Ohjelman tavoitteena on luovien alojen tuotekehitys- ja innovaatiotoiminnan, liiketoiminta- ja yrittäjäosaamisen ja tuottaja- ja manageritaitojen edistäminen sekä alojen toimintaympäristön ennakkointiin liittyvien kysymysten analysointi ja alan tietopohjan syventäminen. Kehittämisohjelman avulla voidaan vakiinnuttaa sekä saada aikaan kasvua ja jatkuvuutta luovien alojen yritystoiminnalle, lisätä alan työllisyyttä sekä vahvistaa näiden alojen kansainvälistymistä, kulttuurivientiä ja -yrittäjyyttä. Ohjelman avulla voidaan myös vahvistaa muiden toimialojen kilpailukykyä. Ohjelma tukee näin ollen hallitusohjelman tavoitetta vahvistaa luovaa taloutta ja luovien alojen yrittäjyyttä.

Opetusministeriön luovien alojen yritystoiminnan kasvun ja kansainvälistymisen kehittämisohjelmassa painopistealueiksi ovat nousseet seuraavat asiat:

- 1) tuotekehitys- ja innovaatiotoiminnan edistäminen
- 2) liiketoiminta- ja yrittäjyysosaamisen vahvistaminen
- 3) tuottaja- ja manageritaitojen lisääminen
- 4) luovien alojen toimintaympäristömuutosten ennakkointiin liittyvät kysymykset ja alan tietoperustan vahvistaminen.

Ohjelman tavoitteena on vahvistaa luovien alojen toimijoiden, kuten alan mikro- ja pk-yritysten kasvumahdollisuuksia tuotekehitystoimintaa vahvistamalla ja siten parantaa myös näiden

kansainvälistymistä globaalissa taloudessa. Tavoitteena on ohjelman toimilla vahvistaa luoviin aloihin kuuluvien yritysten tuotekehitysmahdollisuuksia. Tätä voidaan toteuttaa esimerkiksi yritysten toimintaedellytyksiä vahvistamalla ja edistämällä tuotannon uusiin teknologisiin alustoihin ja järjestelmiin tuotettujen sisältöjen ja palveluiden kehittämistä.

Toimenpiteenä luovien alojen yrittäjille, yrittäjiksi aikoville ja ammatinharjoittajille tarjotaan räätälöityä valmennusta yrittäjätutkinnon tai vastaavan tietotaidon hankkimisen suorittamiseen. Valmennuksen tulee ottaa huomioon yritysten ja luovien alojen liiketoiminnan erityinen luonne, näihin liittyvät verkostot, sopimus ja tekijänoikeudelliset kysymykset jne. Toimenpide kattaa alkavien sekä pien- ja mikroyritysten neuvonta- ja kehittämispalvelut.

Toimenpiteet sisältävät räätälöityjä yritysvalmennuskursseja, tuottaja- ja välittäjätahojen verkostoitumishankkeita, vientiorganisaatioiden (mm. Vientirenkas) ja kulttuuriviennin tukirakenteiden sekä kansainvälisen markkinoinnin ja promootion tukemista. Joillakin toimialoilla, kuten peli- ja musiikkialan yrityksissä, ei ole tällä hetkellä riittävästi osaamista mm. yritysten kansainvälistymistarpeisiin ja kulttuuriviennin toteuttamiseen. Samanlaisia tarpeita on myös muiden luovien alojen yrityksissä ja taiteen aloilla, kuten kuvataiteessa, kirjakustannuksessa ja esittävässä taiteessa. Toimenpiteellä kannustetaan luovien toimialojen välistä yhteistyötä sekä kansainvälisesti kilpailukykyisten ja innovatiivisten alue- ja toimialarajat ylittävien klusterimaisten verkostojen muodostamista.

2.3 Luovien alojen yrittäjyyden kehittämisstrategia

Vuoteen 2015 tähtäävän luovien alojen yrittäjyyden kehittämisstrategian tavoitteena on luoda suotuisa, uskaltamiseen kannustava toimintaympäristö luovien alojen yrityksille. Yritykset tarvitsevat sekä alueellisesti että kansallisesti toimintaympäristön, jossa ne pystyvät toimimaan parhaalla mahdollisella tavalla. Tällöin niiden kautta voi syntyä uudenlaisia tuotteita ja palveluita eri toimialoille. Tavoitteena on saada luovien alojen yritysten liiketoimintaa kehitettyä siten, että entistä useamman yrityksen kasvu ja kansainvälistyminen on mahdollista. Tämä vaatii kykyä tunnistaa kärkiyritykset sekä panostamista myös pienten yritysten kansainvälistymiseen. Tuotekehityksessä on tavoitteena keskittyä kansainvälisesti kilpailukykyisiin tuotteisiin, jotka ovat asiakaslähtöisiä, mutta laadultaan korkeatasoisia. Päämääränä on löytää uusia rahoitusmuotoja tuotekehitykseen. Yrityksiin tarvitaan tuottaja- ja manageriosaamista sekä uudenlaisia yrittäjiä ja johtajia, jotka toimivat ammattitaitoisesti kansainvälisessä toimintaympäristössä.

Strategia määrittelee luovien alojen yrittäjyyden kehittämiseen kolme kärkihanketta, jotka toteutetaan vuoteen 2015 mennessä. Yksi kärkihankkeista on hyväksi osoittautuneen jalostamo-konseptin tuotteistaminen ja laajentaminen. Toinen kärkihankkeista keskittyy luovien alojen verkostojen ja koulutuksen kehittämiseen. Kolmas kärkihankkeista tähtää kuluttajille ja muille yrityksille suunnattujen uusien, monialaisten palveluinnovaatioiden ja –konseptien luomiseen.

Ohjelman strategisina painopistealueina mainitaan:

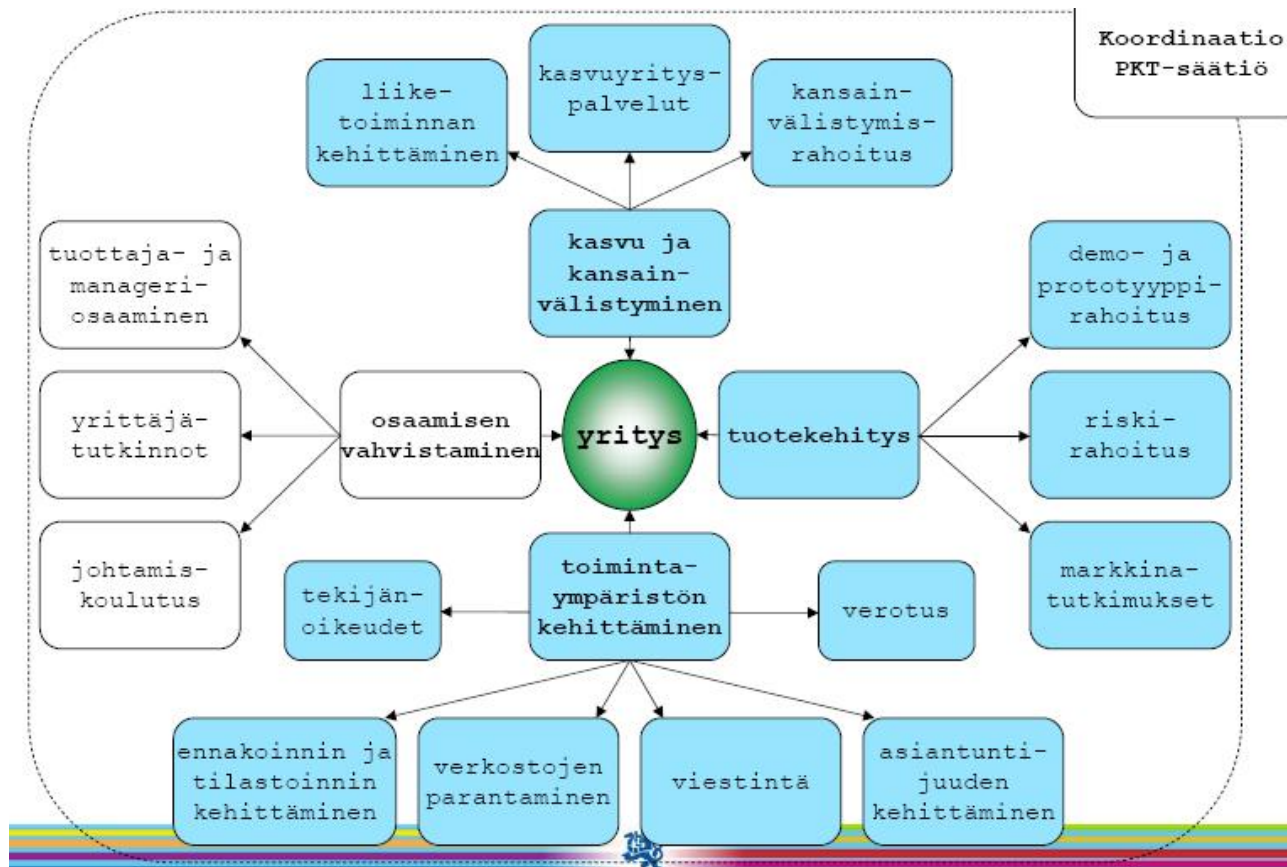
- 1) toimintaympäristön kehittämisessä verkostojen vahvistaminen luovien alojen

yritystoiminnassa on olennaista liiketoiminnan verkostomaisen toimintatavan vuoksi ja hyvien käytäntöjen jakamiseksi. Viestinnän avulla luovien alojen koulutuksessa perusasennetta yrittäjyyttä kohtaan myönteisemmäksi. Asiantuntijuutta tulee kehittää erityisesti julkisissa neuvonta- ja kehittämisspalveluissa sekä yksityisessä konsulttikentässä.

2) kasvu ja kansainvälistyminen, jossa kasvuyrityspalvelut vahvemmin mukaan luovien alojen kehittämiseen. Kansainvälistymisessä on olennaista markkina-alueiden, koko arvoketjun ja verkostojen tuntemus. Yritysten tulee saada esimerkiksi konsultoinnin kautta kontakti oikeisiin toimijoihin ja rahoittajiin.

3) tuotekehitys, jonka mukaan demo- ja prototyypirahoitus tulee laajentaa kaikille luoville aloille soveltuvaksi.

4) osaamisen vahvistaminen, jonka mukaan luovien alojen kehittäminen tarvitsee tuottaja- ja manageri- sekä yrittäjyyskoulutuksen lisäksi johtamiskoulutusta, joka yhdistää teknologian, liiketaloudellisen ajattelun ja sisältöjen kehittämisprosessin johtamisen. Kaikissa koulutuksissa tulee ottaa huomioon verkostojen kehittyminen, eri toimialojen voimakas konvergoituminen sekä poikkitieteellisyys

Lähde: Luovien alojen yrittäjyyden kehittämisstrategia 2015, KTM julkaisuja 10 / 2007

Strategia tunnistaa terveys- ja hoitopalveluiden tarpeen lisääntymisen, jolloin luovien alojen yritykset voivat tuottaa kasvumahdollisuuksia terveyttä edistäville ja ennalta ehkäiseville palveluille. Oppiminen siirtyy yhä enemmän muodollisen koulutuksen ulkopuolelle. Teknologia mahdollistaa oppimisen kaikkiallisuuden. Tämä luo mahdollisuuksia monille uusille tuotteille ja palveluille. Ympäristöstä voi myös tulla ylellisyshyödyke, mikä saattaa olla myönteinen asia esimerkiksi suomalaiselle elämysmatkailulle. Luovien alojen tuotteet ja palvelut suunnataan yhä kohdennetummin pienemmille alasegmenteille. Ihmisten viihde- ja elämyshakuisuus tulee lisääntymään, mikä on merkittävä luovien alojen yritysten kasvun mahdollistaja

Strategiassa huomioidaan verkostoitumisen tärkeys luovien alojen yrityksille, sillä yritykset ovat useimmiten pieniä. Verkostoituminen myös muiden toimialojen kanssa on olennaista luovien alojen yrityksille, sillä esimerkiksi animaatioiden, muotoilun, mainonnan ja markkinointiviestinnän osalta luovien alojen yrityksillä on runsaasti liittymäkohtia muiden toimialojen yritystoimintaan. Myös matkailun ja hyvinvoinnin sekä luovien alojen rajapinnassa on mahdollisuuksia verkostoitumiseen ja yhteistyöhön. Kasvuyritysten kanssa integroituminen tuo kasvumahdollisuuksia luovien alojen yrityksille monilla alatoimialoilla.

3 ITÄ-SUOMI

3.1 KULTTUURI JA LUOVAT ALAT ITÄ-SUOMEN ALUEKEHITYKSESSÄ

Itä-Suomen luovien alojen kehittämisohjelma on laadittu aluekehityksen viitekehityksessä. Kulttuurin asema aluekehityksen osa-alueena tai vahvempana painopistealana on ilmiönä uusi ja nouseva. Käsitteelliset ja näkökulmaan liittyvät määrittelyt ovat olleet välttämätön lähtökohta tämän ohjelman laatimiselle ja toimeenpanolle.

Aluekehitys ja kulttuuri/luovat alat ovat laajoja ja holistisia käsitteitä ja näin ollen niillä on runsaasti erilaisia yhtymäkohtia. Aluekehittämisen näkökulmasta kulttuurin toimintakenttää voidaan ja tulee jäsentää sen mukaan, kuinka kulttuuri on vaikuttavana tekijänä aluekehitykseen ja konkreettisemmin kuinka kulttuurin eri alat ja toiminnot edistävät kunkin alueen aluekehitysohjelman tavoitteita. Pohjois-Karjalan maakuntaliiton ”Kulttuuri Pohjois-Karjalan aluekehityksessä -strategiset valinnat” julkaisussa kuvataan konkreettisesti, kuinka kulttuurin rooli aluekehittämisessä on kehittynyt ja muotoutunut viimeisten kolmen EU-ohjelmakauden aikana. Samalla kun kulttuurin asema aluekehittämisen näkökulmasta on muuttunut, on myös kulttuurin itsensä sisällä tapahtunut voimakasta muutosta.

Aluekehittämiseen nähden kulttuurin toiminnot voidaan siten jakaa seuraavasti:

1. Itseisarvoisen kulttuurin harjoittamisen yleisten edellytysten luominen ja kehittäminen kuuluvat ensi sijassa kansallisen – osin myös kansainvälisen – julkisen politiikan piiriin. Aluekehitys(viranomainen) osallistuu tähän alan (maakunnallisena) edunvalvojana.
2. Kulttuurin ja luovan toiminnan alat ja muodot, joilla on aluetaloudellisia tai

aineettomia hyötyjä alueen kilpailukyville, kehittymiselle ja hyvinvoinnille, kuuluvat myös aluekehittämisrahoituksen piiriin. Aluekehitys(viranomainen) tarkastelee keinoina toteuttaa aluekehitysstrategiaa ja tavoitteita.

Aluekehityksen kannalta kulttuuriin voidaan ottaa kaksi selvästi eroavaa näkökulmaa:

- a. kulttuuri tuotannollisena alana (klusterina); ja
- b. kulttuuri aluekehityksen läpäisevänä teemana (toimintaympäristönä).

Tämä Itä-Suomen luovien alojen kehittämisohjelma

- kokoaa suuralueen maakuntien aluekehitysstrategioista nousevat yhteiset kehittämistavoitteet ja – hankkeet ja linjaa sen maakuntaohjelmien valmistelua varten
- konkretisoi Itä-Suomi-ohjelman esittämän makrohanke-esityksen alueen ylimaakunnallisesta yhteistyöstä luovan alan kehittämisessä ja
- linkittää Itä-Suomen kehittämisteemat valtakunnallisen ESR -ohjelman Luovien alojen yrittäjyyden strategian toteuttamisen toisiinsa

Itä-Suomen ohjelman tavoitteena on yritysten kilpailukyvyn kehittäminen, toimiva innovaatioympäristö ja vetovoimainen elinympäristö. Ohjelman kehittämisen ydinalueita ovat yritysten perustaminen ja nuoret yrittäjät, kansainvälistyminen, osaamisen tuotteistaminen innovatiiviseksi toiminnaksi, tuottavuus ja kilpailukyky ja vahvojen yritysruppaiden teemallinen kehittäminen. Toimintalinjan 1 toimenpiteillä tuetaan uusia ja kasvuhakuisia yrityksiä. Tuettavaa toimintaa ovat esim. yritysten kansainvälistymiseen, sukupolvenvaihdokseen, yritysten ympäristöystävällisten tuotantomenetelmien tai uusiutuvien energialähteiden käyttöön ottoon liittyvät toimet. Tukea myönnetään yritysten yksittäisiin tai verkostoissa tapahtuviin innovaatio- ja t&k –hankkeisiin. Toimintalinjassa 2 tuetaan yritysten toimintaympäristöä, verkottumista ja innovaatorakenteita mm. Vahvistamalla teknologian ja osaamisen siirtoa ja tuotekehityspalveluja sekä kehittämällä kaupallistamiseen erikoistuneita innovaatiopalveluja. Lisäksi käynnistetään yrityslähtöisiä innovaatio- ja kilpailukykyä kehittäviä pilottihankkeita tietyillä osaamisalueilla, jotka ovat metsä ja metalli, materiaalitekniikka, ICT, vapaa-aika ja matkailu, hyvinvointi, ympäristö ja energia, kaivannaistoiminta ja elintarviketeknologia.

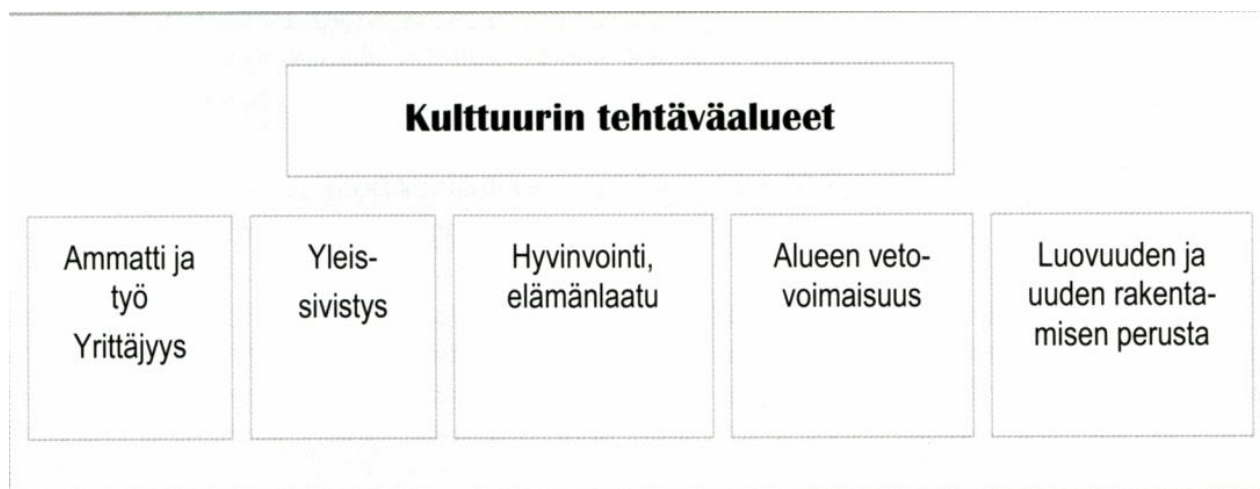
3.2 ITÄ-SUOMEN MAAKUNTIEN OHJELMAT JA LINJAUKSET

3.3.1. Pohjois-Savo

Pohjois-Savon alueella on perinteisesti paljon luovien toimialojen ammattilaisia ja yrittäjiä. Taiteilijat ja käsityöläiset ovat olleet näkyvästi esillä alueen historiassa, ja alueella työskentelee nykyisin kansallisesti ja kansainvälisesti menestyneitä toimialan yrityksiä ja taiteilijoita mikä on 2,3, % koko maan luovan alan toimijamäärästä. Luovan toimialan liikevaihto Pohjois-Savon alueella on 259 M€. Kulttuurikohteita Pohjois-Savossa on yli 5 % koko maan kulttuurikohteista ja kulttuurialan koulutusta annetaan AMK- tasoisesti 8,1 % ja yliopistotasoisesti 1,9, %.

Pohjois-Savon liitto nimesi vuonna 2001 kulttuuriklusteriasiantuntijatyöryhmän analysoimaan kulttuuritoimialan tilaa ja kartoittamaan kulttuuriyrittäjyyttä alueella. Klusterityöryhmä julkaisi 2005 toimialan kehittämissuunnitelman ja 2006 Pohjois-Savon maakunnallisen kulttuuristrategian, joka esitti seuraavat keskeiset kehittämisalueet:

- Maakunnallisen neuvottelukunnan perustaminen
- Kulttuurin peruspalveluiden tuottaminen alueellisessa yhteistyössä
- Alueellisen kulttuurimatkailun kehittäminen
- Kulttuurikasvatuksen kehittäminen
- Kulttuurin tietoyhteiskuntapalveluiden kehittäminen
- Kulttuurin hyvinvointia ja terveyttä edistävä tutkimus
- Kulttuurin sisältöjen tuotteistaminen
- Liiketoimintaosaamisen kehittäminen
- Kulttuurin liittyvän järjestötoiminnan kehittäminen

Pohjois-Savon maakuntasuunnitelman 2030 mukaan kulttuurin keskeiset kehittämisen painopistealueet Pohjois-Savossa ovat viestintä, sisältötuotanto, muotoilu ja kulttuuritapahtumat sekä kulttuurimatkailun ohjelmapalvelut.

Pohjois-Savon taidetoimikunta teki vuonna 2006 - 2007 selvityksen Pohjois-Savossa toimiville luovan toimialan yrityksille, taiteilijoille, julkisille kulttuurialan organisaatioille sekä kolmannen sektorin toimijoille heidän tarvitsemistaan palvelu- ja tilatarpeistaan. Vastausprosentti kyselyyn oli 39 %. Lähes 60 % vastanneista katsoi tarvitsevansa apua erityisesti rahoitus-, kansainvälistymis- ja tuottajapalveluissa. Tilatarpeista tärkeimmät olivat työskentelytilat, näyttely/myymälätila ja esiintymistila. Lisäksi lähes kaikki vastaajat toivoivat yhteistä Luovan Toimialan Keskusta, josta luovan toimialan toimijat voisivat vuorata tiloja ja saada palveluja keskitetysti toimintansa kasvattamiseen. Keskus toisi myös uuden lisän alueen viihtyvyyteen matkailutarjontaan.

Pohjois-Savon alueen luovan toimialan yritystoiminnan kehittämistarpeet:

1. OSAAMISEN VAHVISTAMINEN

- Luovan toimialan yritykset tarvitsevat osaamisensa vahvistamista elinkeino- ja yritystoiminnassa
- Kulttuurialan koulutuksessa yrittäjyysvaihtoehto tulee huomioida vahvemmin
- Lyhytkestoisien kohdennettua koulutusta tulee lisätä
- Asiantuntijoiden ja managerien käytettävyyttä edistettävä
- Taiteen ja kulttuurin aluekeskusten ja laitosten rooli huomioitava

2. KASVU JA KANSAINVÄLISTYMINEN

- Yritysten verkottumista ja kansainvälistymistä on edistettävä hankkeiden ja rahoituksen muodossa
- Uusien innovaatioita syntymistä ja kaupallistamiseen on luotava toimintamalli
- Uusia markkinointimalleja on kehitettävä

3. TUOTEKEHITYS JA KULTTUURITUOTANTO

- Taiteen ja kulttuurin soveltavan käytön mahdollisuuksia edistettävä
- Vahvistettava tuottajaosaamista tapahtumatuotannon alueella
- Yrityshautomo ja taidemylly – järjestelmä on perustettava

4. TOIMINTAYMPÄRISTÖN KEHITTÄMINEN

- Pohjois-Savon luovan toimialan yrittäjien, taiteilijoiden ja kulttuurialan toimijoiden tilatarpeet on huomioitava
- Itä-Suomen luovan toimialan verkostomallinen osaamiskeskus on synnyttävä

Pohjois-Savossa on elinvoimainen taiteen ja muotoilun soveltavan käytön osaaminen yhteistyössä hyvinvointisektorin ja matkailun kanssa. Resurssien ja tuotekehitysavun ohjaaminen tähän rajapintaan synnyttää uusia palveluja ja tuotteita. Pohjois-Savon alueella ja Kuopiossa on syntynyt useita merkittäviä luovan toimialan hankkeita, jotka omalta osaltaan edesauttavat yrittäjien ja muiden alan toimijoiden verkostoitumisessa, kansainvälistymisessä, markkinoinnissa ja etsivät vastuksia tilatarpeisiin. Hyvistä hankkeista huolimatta nyt tarvitaan

tahtoa ja resursseja pysyvien toimintojen ja rakenteiden luomista luovan toimilana kasvun edistämiseksi. Yhteistyö eri toimialojen kanssa ja erityisesti yrityskehityksestä ja rahoituksesta vastaavien tahojen kanssa on syytä entisestään vahvistaa ja monipuolistaa.

Alueen taide – ja kulttuurialan koulutusta on laadukasta. AMK tasoinen sekä yliopistotasoinen koulutus ja niihin liittyvä alan tutkimus sekä tuotekehitys ovat ensiarvoisen tärkeässä asemassa luovan toimialan tulevaisuuden kasvun ja innovaatioiden taustalla. Pohjois-Savonkin kotimaanmarkkinat ovat laajenneet käsittämään koko Eurooppaa ja Venäjän markkinat ovat lähellä. Selvitysten mukaan yritykset tarvitsevat kipeästi apua markkinoidensa laajentamisessa uusille alueille.

Luovan alan vaikutus alueen vetovoimaisuuteen ja sitä kautta muiden toimialojen yritysten sijoittumiseen Pohjois-Savon alueelle on arvokas mahdollisuus. Vetovoimaisuuteen vaikuttavat alueemme festivaalit, kulttuurilaitokset, lasten ja aikuisten taidekasvatusmahdollisuudet ja nähtävyydet joiden kehittämiseen on panostettava yritystoiminnan kehittämisen rinnalla. Itäsuomalainen maakunnallinen ja seutukunnallinen avoin yhteistyö, resurssien ja osaamisen jakaminen on elinehto Itä-Suomen luovan toimialan kehittymiselle ja siitä syntyvälle henkiselle ja taloudelliselle hyvinvoinnille.

3.3.2. Kainuu

Visio

Kainuun maakuntasuunnitelmassa 2025 on kulttuuriteollisuutta koskeva visio. Kulttuuriteollisuus käsitteenä yhdistää taiteellisen luovuuden ja innovatiivisuuden tuotantoon ja yrittäjyyteen. Visiossa kulttuuriteollisuuteen sisältyvät Kainuun oloissa mm. seuraavat alat:

1. kulttuuri-, luonto-, liikunta-, seikkailu-, ja elämysmatkailu
2. audiovisuaalinen mediakulttuuri (digitaalinen elokuva-, tv- ja mediatuotanto, multimediatuotanto, peli- ja muu uusmediatuotanto, kulttuuripainottunut informaatioteknologinen tuotanto)
3. ympäristö- ja esinekulttuuri (tuote- ja ympäristösuunnittelu, muotoilu, design, taidekäsityö, käsityö)
4. esittävä kulttuuri (teatteri, tanssi, musiikki)
5. kirjallinen kulttuuri (kirjallisuus, sanataide)

Visiossa uskotaan kasvuun erityisesti mediakulttuurin ja matkailun aloilla. Vision toteutumisen edellytys ja samalla strategia on, että julkinen sektori tukee 1) kansalaisia taiteen ja perinteen harrastamisessa tuottajina ja vastaanottajina 2) ammattimaista taiteen tekemistä sekä 3) ammatillista ja korkea-asteen kulttuurialaan liittyvää koulutusta ja sitä, että 4) Kainuussa tehtävä kulttuurialan tutkimus kytkeytyy kansalliseen ja kansainväliseen innovaatiotoimintaan. 2010 mennessä halutaan vietävän eteenpäin etäopetustekniikkoja ja käytäntöjä, elokuvien tuotantoalueen kehitystä ja kulttuuriteollisuuden ja matkailun keskinäistä integraatiota.

Kehityspolku

1. Kainuussa ymmärretään elämystuotannon toimintaympäristövaatimukset ja sen vuoksi taiteen opetukseen ja kuluttamiseen tarjotaan hyvät olosuhteet. Samalla kasvaa maakunnan kiinnostavuus ja vetovoima.
2. Koulutuksen järjestämisessä hyödynnetään uusia etä- ja ryhmäopetuksen mahdollisuuksia. Kulttuurialoilla tarvitaan sekä ammatillisen koulutuksen että korkeakouluopetuksen yhteydessä ammatinharjoittaja- ja yrittäjävalmiuksiin liittyvää koulutusta.

Kajaanin yliopistokeskuksen ja Kamarimusiikin osaamiskeskus Virtuosin kehittämiä virtuaaliopetuksen etäopetusteknologioita ja käytäntöjä kehitetään tavoitteena edistää mediateknologisten ympäristöjen ja osaamisyksiköiden yhteistyötä. Näitä toimintaympäristöjä ovat Kajaanin yliopistokeskuksen IS-Center, Kuhmon Virtuosi, Ristijärven yhteisöstudio ja Kajaani elokuvakeskus Bio Rex. Käytännön sovellutuksia toteutetaan Kainuun maakunnan johdolla lukio- ja muussa verkkokoulutuksessa, maakuntayliopistokonseptilla aikuisväestön täydennyskoulutuksessa ja Yliopistokeskuksen ja Seniorpoliiksen johdolla Taiteen ja kulttuurin senioriakatemian koetoiminnassa ja sen jatkona palveluliiketoiminnassa.

Elokuva-alan kehittämisen tavoitteena on verkottunut elokuvien tuotantoalue, jossa Kainuun yhteistyösapuuolia ovat Pohjois-Pohjanmaa ja Kainuu. Yhteistyötä tavoitellaan myös Itä-Suomen ja Länsi-Suomen suuntaan sekä Pohjois-Ruotsiin ja Pohjois-Norjaan. Luovien alojen, kulttuuriteollisuuden ja matkailun kesken järjestetään toisiaan vahvistava integraatio. Kalevalaan, Lönnrotiin sekä vienankarjalaiseen ja kainuulaiseen kulttuuriperinteeseen ja kansanmusiikkiin perustuvat ohjelmapalvelutuotteet ovat jo saavuttaneet suosiota arvostusta ulkomaisten matkanjärjestäjien arvioimina.

Kehittämistyötä odotetaan myös mediakulttuurissa, esittävän kulttuurin (teatteri, tanssi, musiikki) tuotantoryhmien ja tuotantojen aikaansaamisessa, kirjallisen kulttuurin alalla erityisesti tarinoiden tuotteistamisessa, käyttäjäystävällisessä ympäristönsuunnittelussa ja esinekulttuurin alalla muotoilussa sekä taidekäsityön ja käsityöperinteen nostamisessa.

Kehittämisaalueet 2009–2012

Kainuun luovien alojen kehittämisessä kärki on taiteen ja kulttuurin sekä kulttuuriyrittäjyyden ja matkailun kehittämisessä. Valtakunnallisten luovien alojen yrittäjyyden strategiavoitteiden mukaisesti hankekokonaisuutta tarkastellaan neljästä eri näkökulmasta, jotka ovat osin sisäkkäisiä. Luovaa toimintaa Kainuussa edistetään teollisuusaloilla, palvelualoilla ja kulttuurialoilla. Tässä yhteydessä tarkastelu keskittyy kulttuuriyrittäjyyteen ja -matkailuun. Kulttuurialan osalta kärkitavoitteet ovat:

1. Osaamisen vahvistaminen
2. Taiteen ja kulttuurin tuotanto
3. Kasvu ja kansainvälistyminen
4. Toimintaympäristön kehittäminen

Kainuun luovien alojen kehittämisalueet

1. OSAAMISEN VAHVISTAMINEN

1.1. Koulutus, tutkimus ja kehittämistoiminta

Yliopistollinen ja korkea-asteen koulutus ja tutkimus:

- Kulttuuri- ja matkailualan yliopisto- ja ammattikorkeakoulutuksen yhteistyötä kehitetään Kainuun, Luoteis-Venäjän ja Barentsin alueen piirissä (Kajaani-prosessi) EU:n pohjoisen ulottuvuuden näkökulmasta
- Kulttuurituotannon kehittämisyksikkö esitetään perustettavaksi. Sen tehtävinä olisivat kulttuurialan yritystoiminnan kehittäminen, Luoteis-Venäjä-instituutin perustaminen, Taiteen ja kulttuurin senioriakatemian kehittäminen ja Lapin yliopiston hallinnoimien maisteriohjelmien kehittäminen.
- Kuhmon Runonlaulu-Akatemia esitetään perustettavaksi ja rakennettavaksi tilat.
- Pelituotannon koulutusta kehitetään Kajaanin ammattikorkeakoulun pelilaboratorion yhteydessä.

Ammatillinen peruskoulutus ja ammattitutkinnot:

- *Ammatillisessa peruskoulutuksessa* kehitetään media-assistentti-, artesaani- ja musiikkikoulutusta ja *ammattitutkintokoulutuksessa* tapahtumatuottajakoulutusta ja ABC-yrittäjäkoulutusta/valmennusta.

Lukiokoulutus:

- Tuetaan Kuhmon musiikkilukiotoiminnan käynnistämistä.

Taiteen perusopetus:

- Taiteen perusopetusta tuetaan kuvataiteen ja musiikin alueilla.

2. TAITEEN JA KULTTUURIN TUOTANTO

2.1 Kulttuuri-, luonto-, liikunta-, seikkailu- ja elämysmatkailu

- Tiivistetään matkailuyrittäjien, kulttuurin sisältötuottajien, matkailualan kehittämishankkeiden sekä korkea-asteen koulutuksen ja tutkimuksen yhteistyötä ja verkostoitumista.
- Itä-Suomen kulttuuritoimijoiden kanssa käynnistetään suunnitelmallinen yhteistyö matkailukohteiden ja yritysten yhteismarkkinoinnin kehittämiseksi.
- Tuetaan Kuhmon Kamarimusiikin, Rääkkylän kansanmusiikkitapahtuman, Ikaalisten Sata-Häme soi ja Kaustisten kansanmusiikkifestivaalin välille syntyneitä yhteistyöverkostoja sisällöllisen kehittämisen, kulttuuriyrittäjyyden ja matkailun näkökulmasta

2.2. Audiovisuaalinen mediakulttuuri (elokuva- ja tv-ala, videoala, multimedia-ala, peliteollisuus):

- Elokuva-, tv-, media- ja pelituotannon koulutusta ja tuotantoa kehitetään Kainuussa ammattimaisempaan ja yritysälähtöisempään suuntaan.
- Elokuvatuotannon rahoitus pohjaa ja elokuvakomissiotoimintaa kehitetään paikallisen osaamisen, Pohjoisen elokuva- ja mediakeskuksen POEM:in, Pohjois-Karjalan ja Lapin toimijoiden kesken.
- Pyritään kehittämään Itä- ja Pohjois-Suomen, Pohjois-Ruotsin ja Pohjois-Norjan elokuvatoimijoiden yhteistyötä ja elokuvatuotannon edellytyksiä.
- Tehostetaan uusien medioiden kehittämistä ja käyttöönottoa, kulttuurin ja teknologian vuorovaikutusta ja tuotannon kehittämistä.
- Tehostetaan jakelukanavien käyttöä: teatterit, televisio, DVD:t, Internet, satelliittipalvelu.

2.3 Visuaalinen kulttuuri (kuvataide, valokuvataide, visuaalinen suunnittelu):

- Kuvataiteen ja valokuvataiteen apurahatuen sekä työskentely- ja näyttelytilojen saamista tuetaan. Tuetaan myös kuvataiteilijoiden yrittäjyys-, liiketoiminta- ja markkinointivalmiuksien lisäämistä. Luontokuvauksen roolia Kainuun luontokohteiden esittämisessä edistetään.
- Visuaalisen suunnittelun, mainonnan ja muun grafiikan roolia kulttuuriyrittäjyyden ja -matkailun esittelyssä edistetään. Graafista suunnittelua tarjoavien yritysten palvelutoimintaa kehitetään kulttuuri- ja matkailuyritysten tarjonnan esille tuomisessa.

2.3 Esittävä kulttuuri (teatteri, tanssi ja musiikki):

- Tuetaan kulttuurimatkailutuotteiden kehittämistä esittävän kulttuurin alalla.
- Kulttuurirahaston tukeman Ydin/Myrsky -hankkeen jatkuminen turvataan.
- Kuhmoa kehitetään kansainvälisesti merkittävänä musiikin osaamiskeskittymänä Kuhmon

kamarimusiikin, kansanmusiikitapahtuma Sommelon, Runonlaulu-Akatemian, Kuhmon musiikkiopiston sekä Virtuusin pohjalle.

- Tuetaan musiikkilukiokoulutuksen aikaansaamista Kuhmoon.

2.4 Kirjallinen kulttuuri (kirjallisuus ja sanataide):

- Kehitetään Kainuun kirjailijajärjestöjen yhteistyötä, toteutetaan yhteisiä kirjallisia ja kulttuuritilaisuuksia ja viestintää ja markkinointia vahvistetaan yhteistyöllä.
- Kehitetään Kainuun suurten kirjailijoiden työhön ja paikkoihin liittyviä matkailutuotteita (Lönnrot, Leino, Kianto, Asp, Huovinen).
- Pyritään edistämään Kainuun nykykulttuuriin ja kulttuuriperintöön liittyvää tietokirjoittamista ja journalismia.
- Tuetaan Kajaanin Runoviikon ympärivuotisia tapahtumia.

2.5 Ympäristö ja esinekulttuuri:

- Tuotekehitystä ja muotoilua varten pyritään perustamaan tuotekehityshanke, jonka avulla tuetaan tuotekehitys- ja muotoiluosaamisen, teknologian ja innovaatioiden sekä design managementin välittymistä toimijoille.
- Tuetaan kainuulaisen perinne- ja taidekäsityön kytkemistä osaksi matkailutuotteita, yrittäjyyttä ja markkinointia.
- Tuetaan ympäristörakentamishankkeita (esim. Kajaaninjoen kansallinen kaupunkipuisto, Kuivajärven ja Hietajärven karjalaiset kylät).

3. KASVU JA KANSAINVÄLISTYMINEN

- Kulttuuri- ja matkailualan yliopisto- ja ammattikorkeakoulutuksen yhteistyötä kehitetään Kainuun, Luoteis-Venäjän ja Barentsin alueen piirissä (Kajaani -prosessi) EU:n pohjoisen ulottuvuuden näkökulmasta.
- Pyritään perustamaan Kulttuurituotannon kehittämissyysikkö, joka hoitaa myös kansainvälisiä tehtäviä, ja Luoteis-Venäjä-instituutti Kajaanin yliopistokeskuksen yhteyteen.
- Toteutetaan seuraavat kansainväliset maisteriohjelmat: European Master in Arts, Culture and International Management Programme ja Kulttuuriyrittäjyyden kansainvälinen maisteriohjelma Kajaanin yliopistokeskuksen ja Lapin yliopiston yhteistyönä.
- Edistetään kulttuuri- ja matkailuyritysten kansainvälistymistä.
- Selvitetään mahdollisuudet EU:n pohjoisen ulottuvuuden – Pohjoismaiden, Baltian maiden ja Venäjän kulttuuri-, matkailu ja luontosatelliittikanavan aikaansaamiseen.

4. TOIMINTAYMPÄRISTÖN KEHITTÄMINEN

4.1 Verkostojen kehittäminen:

- Edistetään kulttuuritoimijoiden yhteydenpitoa ja verkostoitumista.
- Perustetaan kulttuuritoimijoiden yhteistyöjärjestö, joka toimii Kainuun mitassa taiteen ja kulttuurin keskeisenä osapuolena.
- Kulttuuriportaalin (www.kulttuurikainuu.fi) edelleen kehittäminen ja päivittäminen sekä

siirtäminen Kainuun maakunta -kuntayhtymän palveluksi.

- Synnytetään Kajaaniin ja Kuhmoon kulttuurikampukset.

4.2 Asiantuntijuuden kehittäminen:

- Luovien alojen yritysneuvojakoulutusta, julkista ja yksityistä neuvonta- ja kehittämispalvelua kehitetään.
- Ennakointia kehitetään yhteistyössä Itä-Suomen korkeakouluyksiköiden kanssa.
- Yrittäjyyden ja matkailun kehittämiseksi tehostetaan yrityshautomotoimintaa.

4.3 Rakennukset ja mediateknologiset toiminta- ja oppimisympäristöt

- Selvitetään mahdollisuudet saada käyttöön kulttuuritoimijoiden ja yhdistysten käyttöön Kainuun rajavartioston tilat Kajaanissa sekä kansainvälisen kulttuurikeskuksen perustamismahdollisuudet niihin.
- Rakennetaan Ristijärvelle Seniorpoliksen sekä Taiteen ja senioriakatemian toimintakeskus Agora.
- Rakennetaan Kuhmoon Juminkeon yhteyteen Runolaulu-Akatemian tarvitsema Koppa.
- Rakennetaan Kassu Halosen taidetalon yhteyteen Manamansaloon kansainväliset mitat täyttävä äänitysstudio.
- Tuetaan Kainuun laajakaistaverkkojen tehostamista ja ulottamista kaikkiin talouksiin.
- Kainuussa toimivia audiovisuaalisen mediakulttuurin studioita, laboratorioita ja etäopetusympäristöjä kehitetään ja päivitetään sekä niiden yhteistyötä parannetaan.

3.3.3 Pohjois-Karjala

Pohjois-Karjalalla on vahvat perinteet kulttuurimaakuntana. Kulttuuri on kuulunut Pohjois-Karjalan kehittämisohjelmiin vuodesta 1995 alkaen. Maakunnan toimivat ja vireät kulttuurilaitokset ovat osoitus alueen vahvasta kulttuuritahdosta. Kulttuuri- ja liikuntatapahtumat ovat laajalti tunnettuja ja niillä on valtakunnallista ja kansainvälistä merkitystä. Populaarikulttuurilla, musiikkibisneksellä ja mediatuotannoilla on tuntuvia taloudellisia vaikutuksia mielikuva- ja vetovoimaisuusvaikutuksien lisäksi. Pohjois-Karjala on koulutusmaakunta. Koulutusrakenteessa on useita taiteenaloja ja kulttuurituotantoa tukevia koulutusohjelmia.

Pokat 2010 Pohjois-Karjalan maakuntaohjelman 2007 - 2010 kulttuurituotannon kehittämisen painopisteitä ovat: maakunnan mediatuotanto- ja – koulutuskeskittymän kehittäminen. Nykyisen tuotantotason säilyttämisen ja lisäämisen perusedellytys on maakunnallisen rahoitusjärjestelmän luominen. Mediakoulutuksen kilpailukyinen laatu ja syvyys puolestaan vaativat tutkimus- ja opetusjärjestelmän kehittämistä. Myös koulutuksen ja tuotannon infrastruktuuri on pidettävä ajanmukaisena. Kulttuuriyrittäjyyden määrällinen ja laadullinen paraneminen edellyttää asennemuutosta ja koulutusta. Kulttuurialasta on tehtävä ammattina kiinnostava. Kulttuuriyrittäjyys on toistaiseksi vakiintumaton toimiala, jonka kehitystä ei voi seurata samalla täsmällisyydellä kuin vakiintuneiden toimialojen.

Tavoitteena on kehittää kulttuuriyrittäjyyttä tukeva palvelujärjestelmä ja luoda tutkimustyöhön perustuen maakunnallista kulttuurialaa tarkemmin kuvaavat määritelmät ja kehityksen seurantajärjestelmä sekä parantaa koulutustarpeen ja kysynnän tasapainoa sekä selkeyttämällä koulutuslaitosten työnjakoa ja edistää niiden avautumista maakuntaan. Uudeksi kehittämiskohteeksi otetaan graafisen alan koulutus. Kulttuurialalla on hedelmälliset kytkennät matkailuun ja hyvinvointialaan. Kulttuuritapahtumat ja mediatuotannot lisäävät alueen matkailullista kiinnostavuutta. Kolin edellytyksiä maakunnan matkailulliseksi lippulaivaksi parantaa kulttuuritarjonnan monipuolinen ja ympärivuotinen tarjonta. Aikaisemmat ohjelmakaudet ovat tuottaneet maakuntaan kulttuurituotannon edellyttämää infrastruktuuria sekä toiminnallisia ja hallinnollisia rakenteita. Uudella kaudella turvataan niiden omaehtoiset toimintaedellytykset ja edelleen monialaisen innovaatioympäristön kehittyminen.

Kulttuuri Pohjois-Karjalan aluekehityksessä – strategiset valinnat -kehittämisstrategiassa on linjattu neljä keskeistä kehittämislinjaa.

Kehittämislinja 1: elinkeinot ja yritystoiminta painottaa kulttuurialan liiketoiminnan ja toimintaympäristön kehittämistä. Konkreettisina toimenpiteinä esitetään mm. Mediatuotantorahaston perustaminen ja käynnistäminen, siemen- ja puskurirahaston perustaminen kulttuurihankkeita varten, muotoilu-, arkkitehti- ja suunnittelutoimistojen kehittäminen ja menetelmien luominen, joilla kulttuuritoiminnan marginaaleista löydetään ja kehitetään yritys- ja hanketoimintaa

Kehittämislinja 2: osaaminen, koulutus ja työllisyys painottaa tutkimuksen ja koulutuksen toimintaympäristöjen ja kulttuurityön seurantajärjestelmän kehittämistä sekä koulutuslaitosten alueellisen vaikuttavuuden lisäämistä. Konkreettisina toimenpiteinä mainitaan profiloituneen mediatutkimus- ja koulutusyksikön perustaminen ja käynnistäminen nykyisten koulutuslaitosten yhteistyönä, profiloituneen valtakunnallisen media-alan arkiston perustaminen ja käynnistäminen, kulttuuristen sisältöjen digitalisoinnin, arkistoinnin ja tallennuksen kehittäminen, virtuaalisten oppimateriaalien ja sisältötuotanto-osaamisen kehittäminen, kaikki opetusasteet kattavan mediakoulutusjärjestelmän kehittäminen ja kulttuuri- ja taidetyöntekijöiden täydennyskoulutus.

Kehittämislinja 3: hyvinvointi, palvelut ja vapaa-aika painottaa kulttuurin merkitystä kunnallisena peruspalveluna, kolmannen sektorin tuottamia kulttuuripalveluita ja kulttuurin roolia eri toimialojen rajapintojen sisältönä ja välineenä.

Kehittämislinja 4: aluerakenne, infrastruktuuri ja ympäristö painottaa välimatkojen ja harvan asutuksen aiheuttamien haittojen vähentämistä, kulttuuritoiminnan fyysisten edellytysten parantamista ja rakennetun- ja luonnonympäristöjen hoitoa ja käyttöä.

Kulttuuripalvelujen toimiva, kattava, monipuolinen ja hyvin saavutettava palveluverkko edellyttää logististen ongelmien vähentämistä ja kulttuuritoimijoiden yhteistyön tiivistämistä. Kulttuurituotannon perusedellytyksiä ovat myös fyysiset rakenteet. Kulttuuritoiminnassa rakennetun- ja luonnonympäristön hyvä tila on lähtökohta ja perusta.

Konkreettisina toimenpiteinä ovat aluerakenteen muutoksen myötä vapautuvien tilojen uusiokäyttö, esittävän taiteen tilojen parantaminen poikkitaiteellisuuden lähtökohdista ja temaattisten kulttuurikeskittymien tilojen kehittäminen

KEHITTÄMISALUEET

1. Osaamisen vahvistaminen

- Kulttuuriyrittäjyyttä tukevien palvelujärjestelmien kehittäminen
- Mediakoulutuksen opetuksen- ja tutkimuksen syventäminen
- Kulttuuriyrittäjyyden määrällinen ja laadullinen parantaminen koulutuksen kautta
- Parantaa kulttuurialan koulutustarpeen ja kysynnän tasapainoa selkeyttämällä koulutuslaitosten työnjakoa ja edistää niiden avautumista maakuntaan
- Koulutuslaitosten alueellisen vaikuttavuuden lisääminen
- Graafisen alan koulutuksen kehittäminen
- Virtuaalisten oppimateriaalien ja sisältötuotanto-osaamisen kehittäminen
- Kaikki opetusasteet kattavan mediakoulutusjärjestelmän kehittäminen
- Kulttuuri- ja taidetyöntekijöiden täydennyskoulutus

2. Tuotekehitys ja kulttuurituotanto

- Luodaan menetelmiä, joilla kulttuuritoiminnan marginaaleista löydetään ja kehitetään yritys- ja hanketoimintaa
- Tuotteistamis- ja kehittämismallit koskien kulttuurituotantoa kunnallisena peruspalveluna
- Kehitetään kolmannen sektorin tuottamia kulttuuripalveluita ja kulttuurin roolia eri toimialojen rajapintojen sisältönä ja välineenä
- Mediatuotanto- ja koulutuskeskittymien kehittäminen ja tuotantotason lisääminen
- Tutkimuksen ja koulutuksen toimintaympäristöjen ja kulttuurityön seurantajärjestelmän kehittäminen
- Matkailu- ja hyvinvointialojen sekä kulttuurituotannon välinen yhteistyö

3. Kasvu ja kansainvälistyminen

- pohjoiskarjalaisen kulttuurin viennin kehittämisedellytyksien parantaminen
- koulutushankkeiden kansainvälisyyden lisääminen
- kansainvälisten koulutusohjelmien kehittäminen
- kulttuuriyrittäjyyden kehittäminen
- kulttuurialan ja yritysten välisen suhteen kehittäminen lähtökohtana lisäarvon tuottaminen molemmille osapuolille
- kulttuurialaa tukevien palvelujen kuten ohjelmatoimisto-, managerointi- ja markkinointipalvelujen kehittäminen

4. Toimintaympäristön kehittäminen

1. Mediatuotantorahaston perustaminen ja käynnistäminen
2. Siemen- ja puskurirahaston perustaminen kulttuurihankkeita varten
3. Muotoilu-, arkkitehti- ja suunnittelutoimistojen kehittäminen
4. Kulttuuritoiminnan fyysisten edellytysten parantaminen ja rakennetun- ja luonnonympäristöjen hoito- ja käyttö
5. Aluerakenteen muutoksen myötä vapautuvien tilojen uusiokäyttö, esittävän taiteen tilojen parantaminen poikkitaiteellisuuden lähtökohdista ja temaattisten kulttuurikeskittymien tilojen kehittäminen
6. Profiloituneen mediatutkimus- ja koulutusyksikön perustaminen
7. Kulttuurituotannon edellyttämien infrastruktuurien sekä toiminnallisia ja hallinnollisia rakenteiden omaehtoisten toimintaedellytyksien turvaaminen ja monialaisen innovaatioympäristöjen kehittyminen
8. Valtakunnallisen media-alan arkiston perustaminen ja kulttuuristen sisältöjen digitalisoinnin, arkistoinnin ja tallennuksen kehittäminen

3.3.4. Etelä-Savo

Etelä-Savo 2025 maakuntasuunnitelmassa Etelä-Savo nähdään vuonna 2025 Helsingin ja Pietarin metropoliseutuihin verkottuneena palvelu-, teollisuus- kulttuurimaakuntana. Mahdollisuudet muuan muassa luovalle toimialalle nähdään uuden yritystoiminnan luomisessa vapaa-ajan asumiseen, matkailuun, luontoon ja kulttuurin liittyvillä aloilla.

Maakuntasuunnitelmaa toteutetaan nelivuotisilla maakuntaohjelmilla, joista voimassa oleva (2007–2010) on valmistunut syksyllä 2006. Ohjelman mukaan kehittämistoimenpiteitä ja -resursseja suunnataan valituille avainklustereille, joista luovan talouden aloilla tai rajapinnoilla toimivat matkailun, kulttuurin ja hyvinvoinnin klusterit. Ne muodostavat kokonaisuuden, jonka mahdollisuuksia uuden elinkeinotoiminnan kannalta ei ole vielä hyödynnetty. Informaatio- ja mediateknologia ovat tukiosaamisaloja, joiden avulla verkostomaisen ja luovien alojen yritystoimintaa on mahdollista vahvistaa ja kasvattaa. Maakuntaohjelman tavoitteena on myös saada valtakunnallinen digitoinnin ja sähköisen arkistoinnin ja asiointin keskus maakuntaan sekä vahvistaa matkailun osaamiskeskittymää.

Laajasti tarkasteluna luovien alojen kehittäminen sivuaa läpileikkaavana kokonaisuutena kaikkia maakuntaohjelmassa mainittuja keskeisiä toimintalinjoja, sillä sektorikohtainen ajattelu on luovien alojen kehittämiselle vieras. Luovat alat liittyvät mm.

1. elinympäristön houkuttelevuuden ja viihtyisyyden lisäämiseen (Ihmiset – Hyvinvointi – Palvelut -toimintalinja)
2. väestön osaamistason nostamiseen ja innovaatioympäristöjen rakentamiseen kärkiosaamisalojen avulla sekä teknologian soveltamiseen (Osaaminen - Innovaatiot – Teknologia -toimintalinja)
3. yritystoiminnan toimintaedellytysten ja kilpailukyvyn vahvistamiseen, kasvuyritysten luomiseen ja uuden yritystoiminnan synnyttämiseen (Yritystoiminta – Tuotanto – Työelämä -toimintalinja)
4. vetovoimaisen ympäristön ja saavutettavuuden paranemiseen mm. joustavien elämäntapojen yleistyessä (Infrastruktuuri -toimintalinja)

Etelä-Savon matkailun kehittämisohjelmassa 2007–2013 yhteydet luovaan toimialaan syntyvät erityisesti kulttuurimatkailun, tapahtumatuotannon ja kulttuuriperinnön hyödyntämisen kautta. Hyvinvointiteemassa yhteys on myös urheilun ja liikunnan toimialaan.

Julkisella sektorilla on merkittävä osuus Etelä-Savon elinkeinorakenteessa. Kuntatalouden kiristyessä tärkeäksi nousevat ne palvelut, jotka edesauttavat kansalaisia ottamaan vastuun omasta hyvinvoinnistaan. Näitä ovat muun muassa harrastusliikunta ja -kuntoilu sekä monimuotoiset kulttuuripalvelut, jotka ovat osa luovan talouden toimialoja. Samalla ne palvelevat vapaa-ajan asukkaita ja matkailijoita sekä luovat alueelle vetovoimaa.

Etelä-Savon matkailun kehittämisohjelman mukaan luovia aloja voidaan hyödyntää matkailukeskittymien (Savonlinna, Mikkeli, Heinävesi) kehittämisessä, jolloin luoviin aloihin liittyvä sisältötuotanto tarjoaa uusia mahdollisuuksia mm. ohjelmapalvelutoiminnan

profiloinnissa. Lisäksi matkailun kehittämissuunnitelmassa painotetaan vesistö- ja hyvinvointiteemoihin pohjautuvien tuotteiden sekä kulttuuritapahtumien kehittämistä, joihin luovien alojen kehittäminen kytkeytyy hyvin kiinteästi. Matkailun kehittämissuunnitelmassa mainitut palveluketjujen katkeamattomuuden turvaaminen sekä matkailun tutkimustoiminnan tukeminen ovat myös yhteydessä luovien alojen kehittämistoimintaan.

Myös aluekeskusohjelmilla (AKO) on kytköksiä luovien alojen sisältöihin. Mikkelin seudun AKO liittyy tältä osin mm. kilpailukykyisen yritys ympäristöjen ja palvelujen tuottamiseen sekä asumis- ja vapaa-ajan ympäristöjen kehittämiseen. Erityisenä kehittämiskohteena mainitaan eArkistokokonaisuuden sekä Digitointikeskus Digitalian käynnistäminen sekä digitaalisten palvelujen tuotteistaminen. Tavoitteeksi on asetettu se, että vuoteen 2009 mennessä kansallinen digitointikeskus on vahva kansallinen ja kansainvälinen kirjasto-, arkisto ja museosektoreiden kehittyvä toimija, jolloin Mikkelistä on muodostunut sähköisen arkistoinnin pääkaupunki.

Savonlinnan seudun aluekeskusohjelmalla on selkeä yhteys matkailuun, joka nähdään osana elinkeinostrategiaa. Kehittämällä kulttuuri- ja vapaa-ajan palveluja luodaan edellytyksiä matkailun ja elävän kaupunkikeskustan kehittämiseksi. Eräänä kohteena ohjelmassa on mainittu Joensuun yliopiston valmisteleva Euroopan nuorisokeskus -hanke. Varkauden aluekeskusohjelmassa (johon kuuluu mm. Joroinen ja Pieksämäki) on niin ikään yhtymäkohtien luovista aloista käytävään keskusteluun. Tavoitteena mainitaan mm. seudullisen kulttuuristrategian toimeenpano sekä lastenkulttuurikeskuksen kehittäminen.

Savonlinnan Innovaatiokeskus Oy:n vetämä matkailun ja elämäntuotannon osaamiskeskus ilmentää laajempaa itäsuomalaista pyrkimystä koordinoita ja kehittää elämäntalouden liiketoimintaa. Painotuksia ovat mm. järvi- ja luontomatkailun tuotestrategioiden kehittäminen (Lakeland ja Saimaa konseptit imagojen ja brändin hallintana), sähköiset jakelutieratkaisut ja e-business -liiketoimintamallit (myynti, markkinointi) sekä Itä-Suomen valittujen elämäntalouden kehitysympäristöjen määrittely.

Kaiken kaikkiaan luovien alojen kehittäminen kytkeytyy Etelä-Savossa moniin jo olemassa oleviin ohjelma-asiakirjoihin. LUJA –luovien alojen tutkimusjohtaja –hankkeessa laadittiin kuitenkin erillinen Etelä-Savon luovien alojen tutkimus- ja kehittämissuunnitelma, joka antaa uuden näkökulman kehittämistoimintaan. Se mahdollistaa yhden ohjelman puitteissa monialaisten palvelukonseptien hahmottamisen, joiden peruslähtökohtana on nuoruuden ja kulttuuriosaamisen soveltaminen uusissa toimintaympäristöissä.

3.3 ITÄ-SUOMI-OHJELMAN ESITTÄMÄSTÄ MAKROHANKKEESTA ITÄ-SUOMEN LUOVIA ALOJEN STRATEGIAKSI

Itä-Suomi-ohjelma on Itä-Suomen neuvottelukunnan asettaman ”Itä-Suomen suuret tulevaisuuden kysymykset” -hankkeen loppuraportti, jossa esitetään suuralueen kehittämiseksi yhteisiä toimintamalleja ja makrohankkeita. Ohjelman on luonteeltaan asiantuntijoiden laatima aluekehitys- ja tulevaisuusstrategia. Ohjelman missiona on vahvistaa Itä-Suomen taloudellista kilpailukykyä sekä vetovoimaa ihmisten asuinpaikkana, yritysten sijaintipaikkana ja matkailukohteena. Visiona on globaalisti kilpailukykyinen ja avautuva osaamisen, yrittämisen ja elämisen Itä-Suomi, jolle Venäjän läheisyys on vahvuus.

Asiantuntijaryhmän työskentelyssä uusiksi ylimaakunnallisiksi tulevaisuuden aloiksi valikoituivat hyvinvointiteknologia, ympäristöosaaminen, mittaustekniikan, optiikan ja sensoritekniikan kokonaisuus sekä luova talous. Luovaa taloutta edistävän makrohankeaihion (M2c) työryhmä kirjasi seuraavaan muotoon:

’Makrohankkeen keskeisenä tavoitteena on luovan talouden kehittäminen erityisesti alan koulutus- ja innovaatiojärjestelmää sekä kansainvälisen liiketoiminnan edellytyksiä vahvistamalla. Hankkeessa tuoteistetaan vahvoihin itäsuomalaisiin sisältöihin liittyvää osaamista kulttuuritieteitä hyödyntäen. Siinä järjestetään kansainvälisen tason tuottajakoulutus kärkialoilla, musiikin (pop/rock ja klassinen) sekä mediakulttuurin alalla. Lisäksi toteutetaan kulttuuripalvelujen tilaaja-tuottaja-kokeilu sekä edistetään yrittäjyyttä, tuotekehitystä ja markkinointia. Vastuutoimijat ovat alan yliopistot, ammattikorkeakoulut, teknologiakeskukset ja tutkimuslaitokset. Kansallista rahoitusta suunnataan keskeisten osaamiskeskittymien vahvistamiseen.’

Itä-Suomen maakunnat vastuuttivat M2c-hankkeen Pohjois-Karjalan maakuntaliitolle, joka on delegoinut hankkeen valmistelun vetovastuun Pohjois-Karjalan ammattikorkeakoululle. Toteutunut valmisteluprosessi ei ole johtanut suoraan makrohankkeeseen, vaan sen tulemana on tämä Itä-Suomen luovien alojen kehittämisohjelma. Sen sisällössä toteutuvat myös Itä-Suomi-ohjelman makrohankeaihion eri ideat. Keskeinen tekijä yhteishankkeen sijasta yhteiseen ohjelmaan päättymiselle on alan nopea kehittyminen alueella ja toistaiseksi vakiintuneiden yhteistyöverkostojen vähäisyys. Lisäksi ESR -ohjelman muodostaman strategisen kehyksen kautta on ollut mahdollista koota alan toimijoiden ja maakuntien aluekehitysviranomaisten yhdessä valmistelema toimenpideohjelma. Itä-Suomi-ohjelman yhteiset linjaukset ja hanke-esitykset Itä-Suomessa ovat valtakunnalliset linjaukset yhtä relevantteja kuin muualla Suomessa.

4 ITÄ-SUOMEN LUOVIENTALOJEN KEHITTÄMISOHJELMA

4.1 Itä-Suomen luovien alojen strateginen kehittäminen

Itä-Suomen luovien alojen ohjelmassa on otettu huomioon painopistealueet kansallisten ja maakunnallisten strategioiden mukaisesti. Ohjelma-asiakirjassa on muodostettu yhteinen näkemys Itä-Suomen aluetta koskevista yhteisistä ja keskeisistä strategisista painopistealueista ja yhteisten projektien tarpeista. Kaikista painopisteistä ei välttämättä tule muodostaa yhtä koordinoivaa ylimaakunnallista hanketta tai projektia, vaan yksittäiset projektit voivat muodostaa yhdessä verkottuen riittävän panostuksen esitellyille kehittämisalueilla. Lisäksi maakunnittaisissa osiossa on kuvattu vielä erikseen maakuntien painopisteet ja erityiset kehittämisalueet.

Maakuntien luovien alojen kehittämisessä on painotettu erityisesti elinkeinopoliittisia linjauksia ja alueiden kilpailukykyyn parantamista. Erityisesti yhtenäinen Itä-Suomen luovien alojen kehittämisohjelma nostaa esille itäsuomalaisten toimijoiden vahvuuksia niin alueellisesti, Itä-Suomessa kuin valtakunnallisesti.

Erityisen painoarvon ohjelma saa Itä-Suomen alueella, koska luovan alan osaamiskeskusohjelmat eivät toimi riittävästi alueella. Luovan alan yritystoiminta on perinteisesti keskittynyt suurkaupunkeihin ja pääkaupunkiseudulle. Viime aikoina luovan alan kehitystoimintaa on voimakkaasti panostettu ja resursoitu esim. Itä-Suomessa ja Lapissa. Nämä alueet tarjoavat ainutlaatuisen kulttuuriperintö- ja luonnonolosuhteet, jotka ovat myös kansainvälisesti kiinnostavia. Näille alueille on syntynyt uutta yritystoimintaa ja uusia yrityksiä on siirtynyt toimimaan ao. alueilla. Luovan alan toiminta ei enää ole aika- ja paikkasidonnaista, vaan se on osaajista ja tekijöistä riippuvaista. Itä-Suomessa on huomattu, että panostukset luovan alan kehittämiseen voivat osaltaan synnyttää uusia innovaatioita ja yritystoimintaa. Sisältö- ja kulttuuriteollisuudesta on tulossa merkittävä elinkeino Itä-Suomen alueella.

4.2. Strategiset painopistealueet ja tavoitteet

Itä-Suomen luovan alan kehittämisohjelma koostuu neljästä painopistealueesta; osaamisen vahvistaminen, kasvu ja kansainvälistyminen, tuotekehitys ja kulttuurituotanto sekä toimintaympäristön kehittäminen. Kaaviossa on kuvattu tavoitteet, toimintamallit ja yhteiset teema-alueet.

<p>I Strateginen painopistealue: Osaamisen vahvistaminen</p> <p>Tavoite:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Yrittäjyyden osaamisen vahvistaminen ja kehittäminen 	<p>II Strateginen painopistealue: Kasvu ja kansainvälistyminen</p> <p>Tavoite:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kansainvälisyyden ja vientiosaamisen vahvistaminen
<p>III Strateginen painopistealue: Tuotekehitys ja kulttuurituotanto</p> <p>Tavoite:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kulttuuri- ja elämyksiä sisältävän palvelutuotannon kehittäminen 	<p>IV Strateginen painopistealue: Toimintaympäristön kehittäminen</p> <p>Tavoite:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Luovan talouden infrastruktuurin kehittäminen

I Strateginen painopistealue: Osaamisen vahvistaminen		
Tavoite 1	Yrittäjyysosaamisen vahvistaminen ja kehittäminen	
Toimenpide 1	<p>Yrityspalvelujärjestelmän kehittäminen ja pienyrittäjyyden liiketoimintaosaamisen tukeminen</p>	<p>Yhteiset teema-alueet</p>
	<ul style="list-style-type: none"> • Elinkeino- ja kehittämissyhtiöiden perustehtävään tulee kuulua luovan alan yritysten hautomotoiminnan kehittäminen • Kuntien kehitysyhtiöiden, TE-keskusten ja yksityisten valmennusorganisaatioiden 	<p>Perustetaan Itä-Suomen luovien alojen osaamiskeskus, ILO</p> <p>Jalostamo / yrityshautomoverkoston perustaminen Itä-Suomeen</p>

	<p>toimesta tuetaan oman henkilöstön täydennyskoulutusta ja yrityskohtaista osaamisen kehittämistä</p> <ul style="list-style-type: none"> • Pien- ja mikroyritysten kehittämispalveluiden tukeminen ja liiketoimintaosaamisen kehittäminen • Yrityskummi- ja mentorijärjestelmän kehittäminen • Ylimaakunnallisen kehittäjäverkoston luominen ja ylimaakunnallisten projektien käynnistäminen • Vero-, tekijänoikeus, - ja sopimusjuridiikan osaamisen kehittäminen luovan alan liiketoiminnassa 	<p>Tuetaan verkostomaisen tuotantotavan kasvua Itä-Suomessa</p>
Toimenpide 2	Yrittäjyyskoulutuksen ja – valmennuksen kehittäminen	Yhteiset teema-alueet
	<ul style="list-style-type: none"> • Luovan alan yrittäjyyskoulutus – ja valmennuksen lisääminen ja kansainvälisyyden kehittäminen koulutuksen yhteydessä • Monitieteinen ja monialainen koulutussektorit ylittävän luovuus- ja kulttuuriosaamisen kehittäminen • Taide- ja kulttuurialojen koulutuksessa lisätään yrittäjyyden, liiketalouden ja markkinoinnin koulutusta • Toisen asteen koulutuksessa käynnistetään luovien alojen yrittäjyysopintoja – ja tutkintoja ja kehitetään oppisopimuskoulutusta • Ammattikorkeakouluissa ja yliopistoissa käynnistetään luovien alojen yrittäjyysopintoja - ja tutkintoja • Aikuiskoulutuksessa lisätään luovien alojen 	<p>Tuetaan kansainvälistä kulttuurialan korkeakoulutasoista tutkintoon johtava koulutusta</p> <p>Itä-Suomen tuottaja ja managerikoulutuksen tarjonta</p>

	<p>yritysvalmennuskoulutusta</p> <ul style="list-style-type: none"> • Luovan talouden toiminnan kehittäminen alueellisesti - asiantuntijaorganisaatioiden/viran omaisten / opettajien täydennyskoulutuksen kehittäminen • Tuottaja-manageritaitojen lisääminen 	
Toimenpide 3	Luovien alojen yritystoimintaa tukevan tutkimustoiminnan kehittäminen	Yhteiset teema-alueet
	<ul style="list-style-type: none"> • Yliopistoissa ja ammattikorkeakouluihin tehdään luovien alojen yrittäjyyteen liittyvää tutkimusta • Tutkimushankkeiden ja kehittämisyksiköiden välille luodaan toimivat yhteistyösuhteet • Seurantajärjestelmien ja ennakoinnin kehittäminen Itä-Suomen luovalle alalle • Itäsuomalaisen monialaisen kansainvälisen tutkijakoulun käynnistäminen 	<p>Toteutetaan Itä-Suomen luovien alojen ennakointi- ja tutkimusohjelma</p> <p>Luovan alan kansainvälinen tutkijakoulu</p>

II Strateginen painopistealue: Kasvu ja kansainvälistyminen

Tavoite 1	Kansainvälistymisen ja vientiosaamisen vahvistaminen	
Toimenpide 1	Kansainvälistymis-, vientivalmennus ja kulttuuriviennin edistäminen	Yhteiset teema-alueet
	<ul style="list-style-type: none">• Kansainvälistymisen ja vientiosaamisen tukeminen koulutuksella ja yritysvalmennuksella• Kansainvälisen hanke- ja rahoitustoiminnan osaamista lisätään• Vientiyritysten ja luovan alan yhteistyön lisääminen• Luovien alojen yritysten Venäjäosaamisen lisääminen• Taitelijaresidenssitoiminnan lisääminen ja markkinointi ylimaakunnallisesti	<p>Laaditaan luovien alojen itäsuomalainen kansainvälistymisohjelma yhdessä kansallisten vientiorganisaatioiden kanssa</p> <p>Taidetoimikunta-verkoston ja asiantuntijuuden hyödyntäminen ja käyttäminen viestintäkanavana</p>

III Strateginen painopistealue: Tuotekehitys ja kulttuurituotanto

Tavoite 1	Kulttuuri- ja elämyksiä sisältävän palvelutoiminnan kehittäminen	
Toimenpide 1	Luovan toimialan tuotekehityksen tuki ja rahoituksen kehittäminen	Yhteiset teema-alueet
	<ul style="list-style-type: none">• Demo- ja prototyypirahoitus• Riskirahoitus• Markkinatutkimukset• Asiantuntijatuki	<p>Maakunnallisten / Itä-Suomen luovien alojen rahastojen ja rahastoinstrumenttien kehittäminen</p>

Toimenpide 2	Luovan toimialan ja matkailun yhteistyön kehittäminen	Yhteiset teema-alueet
	<ul style="list-style-type: none"> • Kulttuurimatkailukohteiden- ja festivaalien kehittäminen • Luovan talouden ja matkailun liiketoimintaosaamisen kehittäminen • Luovan- ja matkailualan toimijoiden verkostojen synnyttäminen 	Kulttuurin näkökulma mukaan matkailukohteiden kehittämissuunnitelmiin
Toimenpide 3	Luovan toimialan ja hyvinvointialan kehittäminen	Yhteiset teema-alueet
	<ul style="list-style-type: none"> • Luovan alan ja hyvinvointialan rajapintojen tunnistaminen ja uusien innovaatioiden ja palvelukonseptien kehittäminen • Luovien alojen uudet tuote- ja palvelukokonaisuudet terveyttä edistäville ja ennalta ehkäiseville hyvinvointipalveluille • Saavutettavuuden ja esteettömyyden parantaminen 	Taiteen ja hyvinvointialan yhteistyöverkostojen luominen ja sovellutusten kehittämistyö

IV Strateginen painopistealue: Toimintaympäristön kehittäminen

Tavoite 1	Luovan talouden infrastruktuurin kehittäminen	
Toimenpide 1	Palvelutuotteiden toimintaympäristöt	Yhteiset teema-alueet
	<ul style="list-style-type: none"> • Virtuaalipalveluiden kehittäminen • Tuotantotapojen- ja jakelukanavien tehostaminen 	Kehitetään luovien alojen toimintaympäristöjä maakunta- ja

	<ul style="list-style-type: none"> • Internet- ja mobiililaitteisiin tukeutuvien palvelusovellutusten kehittäminen • Itä-Suomen tietoverkkojen kehittäminen ja saavutettavuuden lisääminen luovan alan toiminnassa • Elokuva komissiotoiminnan kehittäminen Itä-Suomen laajuisiksi 	<p>kaupunkisuunnittelussa</p> <p>Elokuva komissio-toiminnan laajentaminen koko Itä-Suomen alueelle</p>
Toimenpide 2	Fyysiset toimintaympäristöt	Yhteiset teema-alueet
	<ul style="list-style-type: none"> • Kulttuuritilojen ja -taidelaistosten uudistaminen ja uusien toimintamallien luominen • Luovan toimialan rakentamisinvestoinnit ja teknologia ympäristöjen kehittäminen • Monialaisten innovaatioympäristöjen kehittäminen • Internetin ja mobiililaitteiden kehittäminen ja hyödyntäminen viestinnässä ja jakelukanavana • Itä-Suomen tietoverkkojen rakentaminen 	<p>Toteutetaan luovien alojen teknologia investoinnit</p> <p>Kansainvälisesti kiinnostavien elokuvaan liittyvien elämysmatkailukohteiden kehittäminen</p>

5 LOPUKSI

Itä-Suomen luovan alan kehittämisohjelman laadintaprosessi on ollut mielenkiintoinen ja haastava. Työryhmän työskentely on ollut aktiivista ja vuorovaikutteista. Työryhmän työskentelyilmapiiri oli avointa, luottamuksellista ja sitoutunutta. Näin laajaa ja kokoavaa luovaan alaan liittyvää keskustelua ja pohdintaa ei ole aikaisemmin koko Itä-Suomen alueella ollut. Huolimatta maakuntien erilaisista painotuksista ja vahvuusalueista työryhmä löysi varsin nopeasti yhteiset painopistealueet ja kehittämistoimenpiteet. Suuria näkemyseroja keskeisistä kehittämiskohteista ei ollut. Luovan alan toimiala on edelleen uusi ja asettaa uudentyyppisiä haasteita maakuntien kehittäjille. Työryhmälle itselleenkin oli yllätys kuinka paljon asiantuntemusta ja tehtyä työtä löytyy maakunnista luoviin aloihin liittyen. Työryhmän työskentelyä tuki maakunnissa tehdyt kulttuuristrategiat tai luoviin aloihin liittyvät selvitykset. Lisäksi maakuntaliittojen edustajien osallistuminen työryhmätyöskentelyyn oli ensiarvoisen tärkeää. Itä-Suomi -ohjelmajohtajan kokoava näkemys Itä-Suomen kehittämisasioista vei työryhmätyöskentelyn strategiselle suurilla linjoilla hakevalle tasolle.

Tässä ohjelmassa on tunnistettu keskeisimmät Itä-Suomen alueen luovien toimialojen kehittämisaalueet, hahmotettu yhteinen kehittämisstrategia ja ehdotetaan konkreettisia yhteishankkeita ja kehittämistoimenpiteitä. Itä-Suomen luovien alojen kehittämisohjelma kokoaa suuralueen maakuntien aluekehitysstrategioista nousevat yhteiset kehittämistavoitteet ja – hankkeet ja linjaa sen maakuntaohjelmien valmistelua varten. Ohjelma konkretisoi Itä-Suomi-ohjelman esittämän makrohanke-esityksen alueen ylimaakunnallisesta yhteistyöstä luovan alan kehittämisessä ja linkittää Itä-Suomen kehittämisteemat valtakunnallisen ESR -ohjelman Luovien alojen yrittäjyyden strategian toteuttamisen toisiinsa.

Itä-Suomen luovien alojen kehittämisohjelma muotoutui lopulliseen muotoonsa maakunnittaisten lausunto- ja kommenttikierrosten jälkeen. Saatujen palautteiden ja täydennysten jälkeen Itä-Suomen luovien alojen työryhmä kokoontui muokkaamaan ohjelmaa lopulliseen muotoonsa. Työryhmä toivoo, että ohjelmalla on aidosti strateginen merkitys Itä-Suomen luovien alojen kehittämisessä ja suuntaamisessa niin, että eri rahoittajatahot huomioivat sen maakuntaohjelmissa, muissa strategisissa asiakirjoissa, ja uusien rahoitusinstrumenttien kehittämisessä. Tätä Itä-Suomen luovien alojen kehittämisohjelmaa toteuttamista tuetaan yhteisellä koordinointi-, arviointi- ja seurantahankkeella, joka toimii yhteistyö- ja verkostohankkeena valtakunnalliselle Luova Suomi -koordinoitihankkeelle.

6 LÄHTEET

Alueellinen kilpailukyky ja työllisyys -tavoite - Itä-Suomen EAKR-toimenpideohjelma 2007-2013. Saatavilla:

<http://www.intermin.fi/intermin/home.nsf/pages/a02a571606bf0dbbc22570220046fc79>

Alueellisen audiovisuaalisen toiminnan kehittäminen. Opetusministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2005:42.

Alueiden vahvuudeksi. Kulttuuri-, liikunta- ja nuorisopolitiikan aluekehittämisen toimenpideohjelma - linjauksia ja painopisteitä vuosille 2003- 2013. Opetusministeriön julkaisuja 2003:22.

Audiovisuaalisen politiikan linjat. Opetusministeriön julkaisuja 2005:8.

Bayliss, D (2004). Creative Planning in Ireland: The Role of Culture-led Development in Irish Planning. *European Planning Studies* 12 (4), 497–515.

Cantell, T. (1999). Kulttuurista pääomaa vai kulttuurista pääomaa? Teoksessa Hannele Koivunen & Tanja Kotro (toim.), *Kulttuuriteollisuus*. Edita, Helsinki, 259–268.

Heikkinen, T. (1998). Kansainvälistyvän kaupungin imago ja identiteetti – Helsinki Euroopan kulttuuripääkaupunki 2000. *Alue ja Ympäristö* 27 (2), 47–62.

Himanen, P. (2004) Välittävä, kannustava ja luova Suomi. Katsaus tietoyhteiskuntamme syviin haasteisiin. *Tulevaisuusvaliokunta. Teknologian arviointeja* 18. Eduskunnan kanslian julkaisu 4/2004.

Itä-Suomi-ohjelma. Saatavilla:

<http://www.pohjois-karjala.fi/dman/document.phx?documentid=xp06705145437390>

Jauhiainen, J. (1995) Kaupunkisuunnittelu, kaupunkiuudistus ja kaupunkipolitiikka. Kolme eurooppalaista esimerkkiä. *Turun yliopiston maantieteen laitoksen julkaisuja* N:o 146. Turku.

Joensuun seudun uuden aluekeskusohjelma. Saatavilla:

<http://www.josek.fi/fi/cfmldocs/index.cfm?id=517>.

Kainulainen, K. (2005). *Kunta ja kulttuurin talous. Tulkintoja kulttuuripääoman ja festivaalien aluetaloudellisista merkityksistä*. Tampere University Press.

Karttunen (2001) *Kulttuurityövoima Suomessa 1970–1999. Kulttuurin ammatit ja toimialat*

väestölaskennan ja työssäkäyntitilaston valossa. Tilastokeskus. Kulttuuri ja viestintä 2001:2.

Kauppa- ja teollisuusministeriö (2007). Luovien alojen yrittäjyyden kehittämisstrategia 2015. Kauppa- ja teollisuusministeriö, julkaisuja 10/2007.

Koivunen (1999). INSTITUUTIOISTA INNOVaatioihin. Teoksessa Hannele Koivunen & Tanja Kotro (toim), Kulttuuriteollisuus. Edita, Helsinki, 283–298.

Kulttuuriviennin kehittämistyöryhmä. Onko kulttuurilla vientiä? On! Esitys Suomen kulttuuriviennin kehittämisohjelmaksi 2007-2011.

Leikola, M & Leroux, P. (2006). Kulttuuriviennin liiketoimintamallit. Tekes.

Luovien alojen yritystoiminnan kasvun ja kansainvälistymisen kehittämisohjelma (opm)

Luovien alojen yritystoiminnan kehittäminen; verkostomainen toimintamalli -selvitys. Opetusministeriön julkaisuja 2006:47.

Luovien alojen yrittäjyyden kehittämisstrategia 2015. Ktm julkaisuja 10/2007

O'Connor (2003, 16–18) Julkinen ja yksityinen sektori kulttuuriteollisuudessa. Teoksessa Marja-Liisa Niinkoski & Kaisa Sibelius (toim.), Kulttuuribusiness. WSOY, Vantaa, 12–29.

Opetusministeriö (2006). Luovien alojen yritystoiminnan kehittäminen. Verkostomainen toimintamalli -selvitys. Opetusministeriön julkaisuja 2006:47.

Opetusministeriö (2006). Kulttuurin arvo? Kulttuurin kansantaloudellisia vaikutuksia selvittäneen työryhmän raportti. Opetusministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2006:35.

Opetusministeriö (2007). Onko kulttuurilla vientiä? ON! Esitys Suomen kulttuuriviennin kehittämisohjelmaksi 2007-2011. Opetusministeriön julkaisuja 2007:9.

Pohjois-Karjalan ammattikorkeakoulun strategia 2007–2012.

Pokat 2010 pohjois-karjalan maakuntaohjelma 2007-2010. Saatavilla:
<http://www.pohjois-karjala.fi/resource.phx/maakuntaliitto/tietopalvelu/julkaisut.htx>.

Ward, S.V. (1998). Selling Places. The Marketing and Promotion of Towns and Cities 1850-2000. E & FN Spon. London.

Wilenius (2004). Luovaan talouteen. Kulttuuriosaaminen tulevaisuuden voimavarana. Suomen itsenäisyyden juhlarahaston julkaisu 266. Edita, Helsinki.